

Obsah

ÚVOD A CÍLE.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 Pojetí rodiny, školy a dítěte.....	13
1.1 Charakteristika pojmů rodina a škola	13
1.2 Historické kořeny vztahu rodiny a školy	16
1.3 Současné pojetí a vzdělávací cíle	20
2 Vzájemné vztahy a očekávání	25
2.1 Vzájemné role ve vztahu rodina a škola	25
2.1.1 Role dítěte.....	25
2.1.2 Rodičovská role ve vztahu ke škole.....	26
2.1.3 Role učitele	33
2.2 Vzájemná očekávání rodičů a učitelů ve vztahu rodina a škola ..	34
2.2.1 Očekávání rodičů	34
2.2.2 Očekávání učitelů	36
3 Současné strategie výchovy a vzdělávání ve spolupráci školy s rodinou	38
3.1 Současný přístup k dítěti	38
3.2 Vzdělávání s dominantním postavením učitele	39
3.3 Vzdělávání orientované na dítě	41
3.3.1 Začít spolu – jeden z programů výchovy orientované na dítě	44
4 Shrnutí teoretické části.....	47
EMPIRICKÁ ČÁST	49
5 Vymezení problému a cíle.....	49

5.1 Vymezení problému	49
5.2 Úkol a cíle empirické části.....	50
6 Metodika výzkumu	51
6.1 Metody výzkumu.....	51
6.2 Výzkumný vzorek.....	52
7 Realizace výzkumu.....	57
7.0 Pravidelná komunikační činnost mezi učitelem a rodičem	57
7.0.1 Přehled	57
7.0.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	59
7.1 Třídní schůzky	60
7.1.1 Příprava učitelky.....	60
7.1.2 Třídní schůzky A – skutečný průběh	61
7.1.3 Třídní schůzky A – hodnocení a návrhy na zlepšení.....	66
7.1.4 Třídní schůzky B – aplikace návrhů na zlepšení, hodnocení	69
7.2 „Zasad' si strom splněných přání“	70
7.2.1 Východisko a průběh	70
7.2.2 Zhodnocení a návrhy na zlepšení	71
7.3 „Školení“ první pomoci	72
7.3.1 Východisko a průběh	72
7.3.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	73
7.4 Seznámení rodičů s možnostmi práce na interaktivní tabuli	74
7.4.1 Východisko a průběh	74
7.4.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	75
7.5 Prezentace vlastního tématu dětí ve spolupráci s rodiči	75
7.5.1 Východisko a průběh	75

7.5.2	Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	76
7.6	V sobotu do školy? Hurááá!	77
7.6.1	Východisko a průběh	77
7.6.2	Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	80
7.7	Návštěva v domově seniorů	81
7.7.1	Východisko a průběh	81
7.7.2	Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	82
7.8	Co to tu máme vlastně za „továrnu“?.....	83
7.8.1	Východisko a průběh	83
7.8.2	Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	84
7.9	Loučení před prázdninami	84
7.9.1	Východisko a průběh	84
7.9.2	Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	85
7.10	Co se to děje v lese za pilou?	86
7.10.1	Východisko a průběh	86
7.10.2	Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	87
7.11	Vánoční zastavení s rodiči	88
7.11.1	Východisko a průběh	88
7.11.2	Hodnocení a návrhy na zlepšení.....	89
8	Vyhodnocení výzkumu	91
8.1	Interpretace výsledků ve vztahu k danému cíli a jeho přínosy....	91
8.2	Zhodnocení splnění úkolu a jeho přínosy	92
	Závěr.....	96
	LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE.....	98
	PŘÍLOHY:	102

ÚVOD A CÍLE

Jasnou výzvou pro výběr tématu “Spolupráce rodiny a školy na počátku školní docházky” byla nová pracovní pozice autorky. Po dlouholeté praxi v oboru vychovatelství a předškolní pedagogika se jí naskytla příležitost pracovat na základní škole jako učitelka 1. stupně. Práce s dětmi ji velmi těší a je si vědoma i důležitosti spolupráce školy s rodinou jako pedagog i jako matka dvou dětí, obzvláště po negativní zkušenosti s absolvováním první třídy svého syna. Zde byl první velký impulz k zaměření se nejen na práci s dětmi ale i na větší spolupráci s rodiči.

Jako vychovatelka v dětské léčebně se na počátku své pedagogické praxe s rodiči bohužel téměř nesetkávala, ale jako učitelka v mateřské škole se s nimi vídala téměř denně. Dle instrukcí tehdejšího vedení spočívala dobrá spolupráce s rodiči v tom, že si na nic nestěžují a vše mají včas zapláceno. V plnění těchto požadavků neviděla autorka žádný problém, ale zdálo se jí to velmi málo a snažila se o větší rozvoj spolupráce ve více oblastech. Tuto snahu rodiče hodnotili kladně a většina z nich se aktivně snažila do všeho dění zapojit. Jako jeden z důležitých faktorů tohoto úspěchu vidí autorka fakt, že se s rodiči vídala téměř denně. Částečné rozčarování přinesla vytoužená příležitost učit na prvním stupni základní školy. Místo se bohužel nakonec shodou náhod uvolnilo až dalším rokem působení autorky na této škole, takže ten první zde byla zaměstnána na část úvazku jako učitelka hudební výchovy na celém druhém stupni. Tam se s rodiči nesetkala téměř vůbec a od některých kolegů třídních se dovídala pouze strohé informace o jejich spolupráci a často slyšela: “buď ráda, že je nemusíš vidět”. S novým školním rokem přišlo konečně třídnictví v první třídě, velké těšení, ale zároveň vědomí velké odpovědnosti. Vždyť podpora rozvoje nového kolektivu dětí i rodičů, zároveň zachování individuality každého, navození příjemné tvůrčí atmosféry, děti vhodnou formou, v

klidu a pohodě motivovat ke zvládnutí všeho, co v první třídě ukládá RVP a ŠVP, ale i velká očekávání rodičů dětí v první třídě a veškerá administrativa se třídnictvím spojená..., to není lehký úkol. Jistou úlohu zpočátku sehrávala i tréma z nového postavení, i když to byla stále pedagogická činnost. Zároveň i poznání, že situace na základní škole se nedá v mnoha ohledech s mateřskou školou srovnávat. Proto bylo třeba začít po letech znovu od počátku.

O to větší bylo odhodlání na všem pracovat a hledat ty nejefektivnější formy spolupráce s rodinou, tentokrát na základní škole, v první třídě. Velkou výhodou v tomto směru je podpora vedení školy a dobré vztahy s ním. Autorka tento fakt velmi oceňuje, protože je si vědoma z toho plynoucí klidné atmosféry i svého osobního vnitřního klidu pro svou práci. Obdobně je tomu i ve vztahu s rodiči. Dětem jistě velmi prospívá, když škola s rodiči najdou společné cíle, jimiž jsou zajisté vzdělávání, ale i všestranný rozvoj osobnosti dítěte. Společně pak jdou ve vzájemné důvěře, poklidné a tvůrčí atmosféře k jejich naplňování. Takové prostředí pak dítě určitě více motivuje k dosahování osobních úspěchů v mnohých oblastech svého všestranného rozvoje. I toto bylo důvodem pro výběr tématu diplomové práce autorky "Formy spolupráce rodiny a školy na počátku školní docházky".

Diplomová práce je rozdělena na dvě části - část teoretickou a empirickou. Ty jsou dále členěny do kapitol, které se v teoretické části práce zaměřují na charakteristiku pojmů rodina a škola, jejich funkcí a rolí ve vztahu rodina a škola. Dále též zmapovávají počátky vzájemného vztahu a společného rozvoje dítěte, ve spojitosti se společenským vývojem. V závěru teoretické části se autorka věnuje současnému pohledu na vzdělávání a programu „Začít spolu“, který ji zaujal svou orientací na dítě i důrazem na partnerské vztahy mezi rodiči a školou. Obzvláště inspirativní je pro ni dokument „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Úkolem empirické části diplomové práce je navrhnout strategie a možnosti spolupráce s rodiči. Vytvořit alternativní nabídku aktivit pro zapojení rodiny tak, aby si rodiče mohli vybrat na základě svých možností. Tuto nabídku se pokusí autorka zreflektovat na základě standardů popsaných v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Cílem empirické části diplomové práce je ověřit, zda funguje to, že pokud učitel iniciuje spolupráci s rodinou, tak se spolupráce rozvine.

Jako metodu výzkumu využila autorka akčního výzkumu, který probíhal v prvním a následně ve druhém ročníku její kmenové třídy.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Pojetí rodiny, školy a dítěte

1.1 Charakteristika pojmů rodina a škola

„Rodina? No to je přeci úplně jednoduchý a každý to ví - máma, táta, já a náš Sebík. Jóó a ještě Mourek. Škola? Tam je naše paní učitelka, kamarádi a spolu se tam učíme, máme tam legraci. Škola je dobrá.“ (Péťa 1. třída ZŠ)

RODINA

Dle pedagogického slovníku je rodina nejstarší společenskou institucí, která by měla plnit socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Tzv. nukleární rodina, kterou tvoří otec, matka a děti, je nejběžnějším rodinným modelem. V současnosti se variabilita rodinných typů stále zvyšuje. Jedná se o rodinu úplnou a vlastní, dále neúplnou rodinu, ale i o rodinný typ nevlastní a náhradní rodiny.¹

Oproti tomu v Národní zprávě o rodině, vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí v roce 2004, je uvedeno, jak obtížné je v současné době nalézt odpovídající definici rodiny, vzhledem k proměnlivým hodnotovým východiskům v závislosti na kulturním a civilizačním prostředí dané společnosti. Konkrétní znaky rodiny jsou variabilní a závislé na sociokulturním prostředí, na formách rodinného soužití, které jsou v určitém prostředí a čase přítomny.²

---

¹ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-416-8. (s. 202)

² Národní zpráva o rodině: Dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf (s. 9) [získáno 15. srpna 2012]

Jinak hovoří o rodině J. Šperka, jehož vyjádření uvádí Z. Škvarková: „*Rodina je místo, kde jsme se narodili, dospívali, kde jsme se formovali, je místem, kde nacházíme pocit jistoty, bezpečí, lásky a starostlivosti... ale každý z nich se po splnění svých povinností rád vrací do rodiny, kde nachází potřebnou oporu, pevné rodinné zázemí, slovem svůj domov.*“³

Takto pojatá definice rodiny je autorce nejbližší. Přímo z ní číší lidský pohled a cit, který je, dle mínění autorky, s rodinou nesporně spjat a bez takového zázemí a atmosféry, které je výše popisováno Šperkem, rodina nemůže dobře fungovat.

Člověk se ve většině případů po svém narození pohybuje ve společenství prvotní rodiny a tam se seznamuje se vším, co k životu patří. Poznává svět a začíná vnímat své okolí s lidmi, vztahy, podněty. Zpočátku je na své rodině zcela závislý, postupně se rozvíjí, napodobuje vzory v rodině, dále si ale začne uvědomovat i svou vlastní osobitost, identitu, utvářet své názory a postoje. Rodina má zcela jasně v tomto ohledu svou nezastupitelnou roli. Její vliv (kladný, ale bohužel často i záporný) na vývoj dítěte je nesporný. I náš zákon o rodině udává rozhodující úlohu ve výchově rodičům, ale zároveň jejich povinnost být svým osobním životem a chováním dětem příkladem.⁴ Základ pro to, jak si člověk povede v celém svém dalším životě, je položen právě na výchově v prvotní rodině. Je tedy velkou radostí mít rodinu s dětmi, ale zároveň velkou odpovědností dovést děti na práh dospělosti, v podobě harmonicky se rozvíjejících, poctivě a demokraticky smýšlejících, empatických... osobností.

---

³ ŠKVARKOVÁ, Z. *Rodina škola vo vzájomnej spolupráci*. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica 2010. ISBN 978-80-557-0024-3.(s.10)

⁴ HOLUB, M.; NOVÁ, H.; PTÁČEK, L.; SLADKÁ HYKLOVÁ, J. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisejícími, 9.aktualizované a přepracované vydání*. Praha: Leges 2011, ISBN 978-80-87212-96-7. (ČÁST DRUHÁ, Hlava první §32)

ŠKOLA

Průcha, Walterová a Mareš definují v Pedagogickém slovníku školu jako společenskou instituci, která má za úkol poskytnout žákům různých věkových skupin vzdělání. Tak jak se mění společenské potřeby, mění se funkce školy i její pojetí.⁵

Z. Škvarková zmiňuje Obdržálkův pohled na rodinu, který uvádí pojetí školy v kulturní společnosti jako přechod z rodiny do společnosti.⁶

Zdeněk Matějček o škole říká: „Škola totiž není jen místem, kde má dítě získávat vědomosti, ale je i místem společenského života. A už tím, že v ní tráví několik velice produktivních hodin denně (dá se to srovnat s pracovní dobou dospělých na jejich pracovištích) ve společnosti nadřízených (učitelů), spolupracovníků a konkurentů (spolužáků), nutně společensky vyspívá roste a zraje.“⁷

Právě názor Z. Matějčka na pojem škola je autorce velmi blízký. Ve škole přeci nejde jen o nabytí holých vědomostí, ale i o vše ostatní, co je spojeno s pojetím výchovy a vzdělávání ve školách orientovaných na dítě a vůbec o dítě samotné, jeho potřeby, pocity.

Škola může být místem, které je pro dítě prospěšné, kde se harmonicky rozvíjí jeho osobnost, kde se dovídá se nové informace, na které bude vždy s láskou vzpomínat, ale bohužel někdy i místem, které nepřináší do jeho života pěkné chvílky a na které by zapomnělo naopak velmi rádo. Takových škol je snad dnes již opravdu minimum a převažují ty, ve kterých mají učitelé své žáky rádi, snaží se o jejich

---

⁵ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.(s. 238)

⁶ ŠKVARKOVÁ, Z. *Rodina škola vo vzájomnej spolupráci*. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica 2010. ISBN 978-80-557-0024-3.(s.29)

⁷ MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-325-3.(s. 62)

všestranný rozvoj v harmonickém prostředí, kde jsou vítáni i rodiče a veřejnost.

1.2 Historické kořeny vztahu rodiny a školy

Do této problematiky nás uvádějí například Štech s Viktorovou a tvrdí, že hledisko sociálně-historického paradigmatu ukazuje, že výchova ani dětství nejsou fenoménem nadčasovým, a nejinak je tomu i v případě univerzálního vztahu rodičů k dětem. Též zmiňují Ariése, podle kterého bylo v našem dnešním vymezení dětství mnohem kratší, a pro život rodiny nebyla péče o dítě jednou z nejdůležitějších. Dětství nazývá fúzovanou sociabilitou, a tak jej lze označit zhruba do 16. století. Tzv. západoevropský rodinný typ žádné zvláštní pojetí dětství nevyznačuje. Od útlého věku se děti vyskytují mezi dospělými, pomáhají jim, pozorují je při jejich činnostech. Některé již v sedmi letech jdou do služby. Tam se neučí pouze nějakému řemeslu, ale v této etapě socializace si zároveň osvojuje poznání, postoje a způsoby, jak svůj život vést.⁸

Situace se ovšem mění v 16. a 17. století, kdy začíná rodina směřovat do města, podle Štecha a Viktorové dochází k „*osvobození dítěte*“, které jde postupně do školy místo do služby a opět zmiňují Ariése, který tuto fázi pojetí dětství nazývá „*hýčkovým (mazlivým) pojetím dětství*“. V té době se objevuje uvědomění si dětských zvláštností a potřeb i nutnosti péče o ně. Škola měla i ochranný statut - dítě je křehké a zranitelné, nemůže být využíváno pro svět práce a starostí se zajištěním. Škola jej může od světa dospělých chránit. Jeho dětství již nekončí odchodem do služby, ale trvá tak dlouho, dokud navštěvuje

---

⁸ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. Předškolní a primární pedagogika Předškolní a elementární pedagogika. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s. 58-59)

školu. Ta ale předává též dovednosti kulturní, ideály i pohled na svět. Dalo by se říci, že nyní nahrazuje službu.⁹

Se školní docházkou přichází i nutnost členění dětí podle věku a s tím jde ruku v ruce i potřeba různosti nároků na ně. Nejen to ale i jiné faktory s sebou nesou fakt, že rodina je pojmána jako rodina nukleárního typu. Je menší (porodnost i úmrtnost od konce 18. století klesají), sevřenější a rodinný život začíná být strukturován okolo dítěte. Ale očekávání jsou kladena i na dítě, které si musí lásku a péči zasloužit. Tuto třetí fázi pojetí dětství a rodiny nazývají Štech a Viktorová „*personalizovanou*“. Rodina nukleárního typu je tedy mnohem více uzavřena sama do sebe, hledí se na kvalitu vztahů mezi rodinnými příslušníky i na jejich individuálním podílu na rodinném životě. Zároveň je ale rodina více kontrolována zvenku, tedy státem a jeho institucemi. Jednou z takových institucí je právě škola, která hodnocením a socializací žáků zasahuje do rodinného života, do intimity jeho procesů. Školní výsledky dětí ovlivňují plánování a očekávání rodičů, stejně tak i rozhodnutí jednotlivých učitelů a doporučení, která škola jako instituce dává. Citové vztahy mezi dítětem a rodinou již tedy nejsou podmiňovány pouze činy a kontakty přímými, ale též činy nepřímými. V dnešní době je tomu tak především. Vnitřní motivaci dítěte často zastiňuje motivace vnější – udělám tím radost mamince, dělám to proto, aby se tatínek na mě nezlobil, dítě má snahu plnit očekávání svých blízkých a jeho vlastní důvody se vytrácejí.¹⁰

Štech a Viktorová uvádějí, že od šedesátých let 20. století se začínají sociální vztahy mezi rodinou a školou měnit. Upouští se od pouhého pojmu rodina a směřuje se k rodiči. Obecně o rodině hovoříme, pokud o ní mnoho nevíme, neznáme se s ní a specifické kvality jejich

---

⁹ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. Předškolní a primární pedagogika Předškolní a elementární pedagogika. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s. 59-60)

¹⁰ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. Předškolní a primární pedagogika Předškolní a elementární pedagogika. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s.60-61)

členů a vztahů pro nás nejsou podstatné. Nabízí se i možnost, kdy se o rodině mluví pouze obecně a zběžně jako o „proměnné“ fungování a vývoje dětí, které nám byly svěřeny. „...sociální vztahy mezi rodinou a školou jako institucemi existovaly i v minulosti, od šedesátých let 20. století ovšem nabyly na významu právě individuální interakce mezi rodiči a učiteli.“¹¹

Rabušicová hovoří o vzájemných vztazích rodiny a školy spíše jako o jednosměrném přenosu informací a poskytování poradenské činnosti učiteli rodičům. Intenzivnější kontakty nastávaly pouze v případě, kdy se vyskytly nějaké problémy (špatné výsledky, nevhodné chování dítěte...). Tento stav se začíná měnit až v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století. Rodiče jsou zváni, aby systematictěji a častěji školu navštěvovali. Zpočátku to byly pouze formální diskuse o výsledku práce jejich dětí. Postupně ale rodiče dostávali šanci mít odpovědnější roli – možnost konstruktivně se zapojovat do učebních aktivit třídy, konzultace s učiteli se pro ně stávají přátelštějšími a méně formálními. Devadesátá léta přinesla v mnoha zemích legislativní změny, na jejichž základě se rozšířila práva rodičů, jejich zapojení do spolurozhodování o dění ve škole, je to již něco více než pouhé konzultace o prospěchu dítěte. Tato změna pramenila z představy – když má rodič vhodné podmínky (tak jako učitel), je schopen odpovědných rozhodnutí a uplatňování vlastních silných stránek i prosazení svých zájmů.¹²

Zajímavý pohled a identifikaci čtyř základních modelů vztahů mezi rodinou, rodiči - školou a učiteli, B. Ravnové nabízí Rabušicová. Je to kompenzační model, konsenzuální model, participační model a model sdílené odpovědnosti. Ravnová je zde charakterizuje takto:

---

¹¹ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. Předškolní a primární pedagogika Předškolná a elementární pedagogika. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s.61)

¹² RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĐOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s.9)

Kompenzační model: Tento model se objevoval především v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století. Základem tohoto modelu byla představa o pomoci těm rodičům, kteří sami nemají postačující schopnosti a možnosti, být rodiči takovými, kteří by zvládli v rozvoji své děti podporovat. Škola má být tím, kdo bude tyto rodičovské nedostatky kompenzovat.

Konsenzuální model: Objevuje se postupně v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století. Šlo ovšem hlavně o konsenzus s oficiálním vzdělávacím systémem. Jedním z velice důležitých momentů byla informovanost rodičů. Za tím účelem bylo třeba různých forem komunikace, která byla nejdůležitějším prostředkem k informování rodičů. Rodina a škola, jakožto základní socializační instituce, byly postaveny na stejnou rovinu. Postupně mizel rozdíl dělení školního a domácího vzdělávání, který do té doby převládal. Naopak zde byly vyvíjeny snahy o nalezení možnosti komplementárního propojení těchto oblastí.

Participační model: Jeho největší podpora nastala v osmdesátých a devadesátých letech. Na rodiče je zde konečně nahlíženo jako na samostatnou individualitu, která ve vzdělávání dovede své děti podporovat. V rodinách, jakožto socializačních a výchovných institucích, nastává změna. Objevuje se zde konkurence jiných socializačních institucí, například vrstevníci a média.

Model sdílené odpovědnosti – je modelem současnosti. Rodiče zde mají ještě větší podíl na rozhodování. Velký důraz je nyní kladen na společnou odpovědnost školy a rodičů.¹³

Školy se snaží vzájemné vztahy stále více prohlubovat a budovat mezi sebou a školou partnerství. (blíže popsáno v kapitole 1.3)

---

¹³ RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĎOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s.11-12)

1.3 Současné pojetí a vzdělávací cíle

Rok 1989 byl významným předělem pro celou naši zemi. Konečně zde byla vytoužená svoboda a demokracie. Započaly velké změny ve společnosti, kultuře, v ekonomice, politice a vůbec ve všech oblastech života. Samozřejmě se tento proces týkal v neposlední řadě i školství, které bylo v té době velmi ovlivněno vším, co se v naší zemi udávalo v posledních čtyřiceti letech. Končí „...období experimentování s komunistickou ideologií a budováním socialismu v zemi, jež patřila v meziválečné době k rozvinutým a prosperujícím demokratickým státům v evropském prostoru.“¹⁴

Jak uvádí Spilková, reforma vzdělávání zpočátku neměla jasné východisko, chyběla ucelená vzdělávací politika. To ovšem neznamenalo, že by nebyly změny realizovány. Postrádaly ale návaznost, mnohdy si odporovaly, takže měly někdy až destruktivní charakter – například zánik institucionální základny pedagogického výzkumu či institucionálního systému dalšího vzdělávání učitelů. K nejucelenějším projektům reformy ve školství té doby patří studie Budoucnost vzdělání a školství v obnovené demokratické společnosti a ve sjednocující se Evropě, zpracovaný týmem Pedagogické fakulty UK v Praze, vedeným tehdy úřadujícím děkanem J. Kotáskem. Tento tým a skupina NEMES jsou považovány za autory nejkompexnějších projektů reformy. Není zde patrná pouze negace všeho minulého, berou v úvahu analýzu klíčových trendů politiky vzdělávání, nahlíží na vývoj soustav vzdělávání ve vyspělých demokratických zemích a z perspektivy začlenění České republiky do Evropské unie kriticky posuzují domácí situaci.¹⁵

---

¹⁴ SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7178-942-9.(s.15)

¹⁵ SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7178-942-9.(s.15-16)

Dalším významným mezníkem bylo zveřejnění Standardu základního vzdělávání v roce 1995. Na něj navazovalo v letech 1996 – 7 schválení tří nových vzdělávacích programů pro základní školy. Byla to *Obecná škola, Základní škola a Národní škola*. Ty byly náhradou za učební plán a učební osnovy, které se dosud používaly. Spilková uvádí, že program *Obecná škola* byl velkým pokrokem. Je zde brán ohled na věk a individualitu žáka, nároky jsou přiměřené, důraz je kladen též na prožitek dítěte a na celkový rozvoj jeho osobnosti. Výzkumný ústav pedagogický v Praze zpracoval program *Základní škola*, který byl obdobou dosavadních vzdělávacích dokumentů. Program *Národní škola* měl hlavní cíle ve výchově svobodného člověka pro život v demokratické společnosti, považoval za nutný globální pohled na svět. Vzdělávání a výchova musí směřovat k životu v praxi. Byl zde i prostor pro alternativní programy. Jako takový byl schválen vzdělávací program „*Česká škola waldorfského typu*“.¹⁶

V polovině devadesátých let se objevuje ještě vzdělávací program „*Začít spolu*“ a je experimentálně ověřován. Je koncipován pro věkovou skupinu 3 až 12 let. Má za cíl podporu demokratických principů, klade důraz na zapojování jak rodičů, tak i komunity do procesu dětského vzdělávání.

Tyto programy nabízejí školám možnost volby. Mohou si zvolit, kterým směrem povedou proces vzdělávání. Jednotlivé programy jsou podrobně zpracovány, mají svá východiska i cíle. Některé školy mají ovšem tendenci k postupnému odklonu od nich. Mají potřebu více se profilovat. Je to přirozený důsledek získávání nových zkušeností v kontaktu se svým okolím. Tuto vzniklou situaci řeší nový Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) spolu se Školními vzdělávacími programy, které právě takovýmto školám

---

¹⁶ SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7178-942-9.(s.18-19)

dávají prostor a možnost, vytvořit si svůj program vzdělávání opravdu „ušitý na míru“.

Ale ještě před schválením RVP ZV vzniká v roce 2001 *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha*.

„...Cílem je umožnit populaci v celé její šíři a v průběhu celého života stát se účastníkem vzdělávání, kdykoli to pocítí jako potřebné, s cílem připravit ji pro celoživotní učení... „¹⁷

Tento dokument obsahuje myšlenková východiska, obsahy i cíle vzdělávání, ale zabývá se i učitelem jako takovým, jeho kompetencemi, rolí, pojetím školy, vzděláváním učitelů, celkovou strukturou systému školství, často je zmiňováno celoživotní vzdělávání. Pozitivem Bílé knihy je i její otevřenost a možnost obnovy. Oficiálně je zde již zmiňována i spolupráce s rodiči.

Bílá kniha uvádí, že největší autoritou pro děti na prvním stupni základní školy zůstávají rodiče, proto se s jejich pomocí školám pracuje lépe jak s řešením problémů, tak samotným vzděláváním dětí. ¹⁸

Spolupráce s rodiči se týká i pasáží, kde je, mimo jiné, kladen důraz na změnu klimatu, které nemůže být dobrým, pokud budou panovat napjaté vztahy mezi rodinou a školou. *„Škola musí usilovat o to, aby vzdělání mělo pro všechny žáky smysl a osobní význam. To vyžaduje nejen změny obsahu vzdělávání, metod a forem výuky, ale i změnu klimatu a prostředí školy, které se projeví na více úrovních...“¹⁹*

Spilková zmiňuje význam Bílé knihy, jakožto podkladu pro nový školský zákon, který byl přijat v roce 2004, ale vyzdvihuje i její apel na

---

¹⁷ Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha:

<http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf> [citováno 17. srpna 2012] (s.89)

¹⁸ Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf> [citováno 17. srpna 2012] (s.48)

¹⁹ Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf> [citováno 17. srpna 2012] (s.18)

rozvoj kompetencí, myšlení a celkový rozvoj osobnosti. Pamětné osvojování poznatků je již stavěno do pozadí. Nachází se zde i podpora reformních a inovativních škol, jejichž metody a formy práce jsou odlišné od tradičních konzervativních přístupů. Kladou důraz právě na individualitu dítěte, využívají kooperativního učení, projektovou výuku, metody kritického myšlení, slovního hodnocení i spolupráce učitelů.²⁰

„V návaznosti na Bílou knihu a v ní vymezené základní směry kurikulární politiky vznikl v letech 2001 - 2004 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) jako klíčový dokument, který konkretizuje požadavky státu vymezením základního rámce v podobě cílů, obsahu a očekávaných výstupů v oblasti základního vzdělávání.“²¹

Spilková považuje za velmi důležitý fakt, že žádoucí výstupy jsou definovány v *„...jazyce rozvoje osobnosti žáka v průběhu školního vzdělávání, v podobě kompetencí, jimiž by měl žák disponovat.“* Protože *„Obvykle bývají formulovány jen v „jazyce“ učiva, v podobě konkrétních témat a vědomostí, které si má žák osvojit.“²²*

RVP ZV je dokumentem otevřeným, to znamená, že je možná jeho inovace, a to v určitých časových etapách, tak jak se budou měnit potřeby společnosti, zkušenosti pedagogů se Školními vzdělávacími programy, ale je zde kladen zřetel i na zájmy a potřeby žáků. RVP ZV navozuje v základním vzdělávání tyto tendence:

- ✓ *zohledňovat při dosahování cílů základního vzdělávání potřeby a možnosti žáků*
- ✓ *uplatňovat variabilnější organizaci a individualizaci výuky podle potřeb a možností žáků a využívat vnitřní diferenciaci výuky*

---

²⁰ SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7178-942-9.(s.21-22)

²¹ SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7178-942-9.(s.22)

²² SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7178-942-9.(s.23)

- ✓ *vytvářet širší nabídku povinně volitelných předmětů pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků*
- ✓ *vytvářet příznivé sociální, emocionální i pracovní klima založené na účinné motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky*
- ✓ *prosadit změny v hodnocení žáků směrem k průběžné diagnostice, individuálnímu hodnocení jejich výkonů a širšímu využívání slovního hodnocení*
- ✓ *zachovávat co nejdéle ve vzdělávání přirozené heterogenní skupiny žáků a oslabit důvody k vyčleňování žáků do specializovaných tříd a škol*
- ✓ *zvýraznit účinnou spolupráci s rodiči žáků²³*

---

²³ RVP ZV VUP Praha 2010: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf> [citováno 17. srpna 2012] (s.10)

2 Vzájemné vztahy a očekávání

2.1 Vzájemné role ve vztahu rodina a škola

2.1.1 Role dítěte

„Dítě se v novém prostředí musí učit a též se učí novým sociálním rolím, z nichž jednou je role školáka, role žáka.“²⁴

Vstup do školy je pro dítě velkým mezníkem. Dostává se do nové role, role dítěte – školáka, žáka. Tato změna s sebou nese mnoho nového, množství povinností, vyrovnávání se s mnohými očekáváními dospělých („Teď už jsi školák, to musíš, nesmíš, už bys měl.) Dítě si musí zvykat na nový režim spojený se školní docházkou. Ať už je to brzké ranní vstávání a pozdní návrat do domácího prostředí, ke svým blízkým, nebo odloučení od rodiny, i když na relativně krátkou dobu, to vše může pro některé jedince znamenat velký stres. Ani přivykání na jiné stravování (školní svačinky a obědy) nemusí přinášet příjemné chvíle, obzvláště pokud jsou děti nuceny do jídla pod pohrůžkou trestu. Pro někoho může nastat stresující moment, když si má hledat své místo v novém třídním kolektivu, nebo režim samotného vyučování, jednotlivých vyučovacích hodin. Dítě se musí učit spoustě nových věcí. Ať už je to vlastní čtení, psaní, počítání, nebo učení se svou prací zhodnotit, vyzdvihnout její pozitiva a s případnými nedostatky či chybami dále pracovat. Učí se nést odpovědnost za své jednání. Vše je ještě náročnější pro děti, u kterých se objeví například nějaká specifická porucha učení či chování. S nelehkou situací se též musejí vyrovnávat ty děti, které pocházejí z jiného socio-kulturního prostředí, či ty jejich rodiče mají přehnané ambice a nakládají na své potomky více, než mohou dlouhodobě snést (děti bez svého volného času, spolu se školou

---

²⁴ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika Předškolní a elementární pedagogika*. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s. 71)

musejí absolvovat mnoho kroužků a jiných dalších aktivit). Nermalou roli hraje zcela jistě osobnost třídního učitele jako nové autority.

Děti se neustále nacházejí mezi dvěma autoritami. Na straně jedné je to rodina a na straně druhé škola. Je jimi rozvíjeno a vedeno po cestě k poznání, budování si sebe sama. Proto je jistě zcela ideální, když mezi těmito institucemi panují dobré partnerské vztahy, rozvíjí se spolupráce a s komunikací nejsou problémy. Pozitivní atmosféra se pak odráží i na dítě a ovlivňuje tak i proces jeho vzdělávání.

I v komunikaci mezi rodinou a školou má dítě svou roli. Tento stav věci uvádějí i Štech a Viktorová, kteří zmiňují Perrenouda. Ten mluví o dítěti jako o dvojitém agentovi. Rodiče často vidí své děti v roli prostředníků, to ještě pouze zjednodušeně. Neuvědomují si, že děti mohou význam komunikace ovlivnit, vylepšit podle toho, jak uznají za vhodné, jak to oni potřebují.²⁵

V současné době jsou stále zmiňovány pojmy: svobodný občan, odpovědný jedinec, samostatně myslící člověk. Aby jednou naši potomci vyrostli z role dětí a žáků v dospělé, s těmito vlastnostmi a dovednostmi, je třeba jim v tomto směru začít pomáhat s rozvojem a vzděláváním již od útlého věku. Škola, učitel a rodina s jejich dobrými vzájemnými vztahy pro to mohou být tím nejlepším místem.

2.1.2 Rodičovská role ve vztahu ke škole

Se vstupem dítěte do školy se rodič dostává do nové role. Stejně jako dítě i každý rodič prožívá tuto velkou změnu. Musí zaujmout zcela nové postavení – roli rodiče školáka. „ *I oni se ve vlastním zájmu musí učit novým rolím – rolím rodičů žáka, rolím rodičů školního dítěte.*“²⁶ Je zcela pochopitelné, že v přístupu a zvládnání této své nové situace se

---

²⁵ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika Předškolná a elementární pedagogika*. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s. 83)

²⁶ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika Předškolná a elementární pedagogika*. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s. 71)

budou rodiče různit. Vezměme v úvahu sociální prostředí, ze kterého rodiče pocházejí, ve kterém žijí v současnosti, jak oni prožívali svou školní docházku v roli dítěte, jejich osobnostní potenciál, temperament, množství nových povinností a požadavků, které na ně škola a učitel nakládají... Nároky na novou rodičovskou roli jsou opravdu nemalé. Některé příklady jejich rozčlenění uvádějí Štech a Viktorová takto:

FORMÁLNÍ POVINNOSTI

Ty patří k těm nejdůležitějším pro vybudování vztahu mezi rodinou a školou, jejich plnění je pro učitele známkou toho, že se rodič k docházce svého dítěte do školy staví zodpovědně. Patří sem například účast na třídních schůzkách, reakce na učitelovy vzkazy, podpisy úkolů apod. Dále je to celková podpora pravidelné docházky dítěte do školy. Z toho plyne i nasměrování struktury obrazu rodiny směrem ke škole.

PLÁNOVÁNÍ AKTIVIT RODINY, „ŠKOLNÍ ČAS“ A FINANČNÍ NÁROKY

Rodiče často udávají časovou náročnost školy, hlavně u dětí nižších ročníků, a často též finanční nároky. Musí zajistit příchody a odchody svých dětí do školy, program volných dnů v období prázdnin, v době nemoci, pomáhat při učení, nakupovat různé pomůcky, zanedbatelná není ani příprava jídla.

PRÁCE RODINY SE ŠKOLNÍM HODNOCENÍM

V komunikaci mezi rodinou a školou se zdá být tato oblast nejkritičtější. Rodiče se setkávají s různými typy školního hodnocení, které je má informovat o tom, jak se jejich dítě chová a jak prospívá ve škole. Oni jej mají přijmout a reagovat odpovídajícím způsobem. Zde ovšem bývají nároky na rodiče nejasné a formulované pouze obecně. Mohou se měnit s různými učiteli i typy hodnocení. V očích učitelů by

měli rodiče působit zároveň dlouhodobě, dobře děti vychovávat, učit je pracovat...²⁷

Jednu z možností vymezení rodičovských rolí ve vztahu ke škole uvádí Šedřová jako rodiče klienti, partneři, občané, rodiče jako problém a blíže je popisuje takto:

RODIČE JAKO KLIENTI – ZÁKAZNÍCI

Zde je možné nahlížet na rodiče ze dvou možných perspektiv: první z nich je, že škola poskytuje odborníky, tedy učitele, kteří zajišťují žádané služby, pečují o své zákazníky a vědí, jak je získávat. Druhá nabízí pohled na rodiče jako odborníky, kteří jsou vychovateli vlastních dětí. Z této pozice nejlépe dovedou posoudit a vybrat služby školy s takovými přístupy, které budou jejich potomkům nejlépe vyhovovat.²⁸

V současné době mají všichni rodiče možnost svobodné volby školy pro své děti, na některých místech republiky se ovšem mnoho škol potýká s problémem nedostačující kapacity. Nejen místo působení autorky je toho dokladem, ale i celé okolí Prahy. Vždyť základní škola, kde autorka vyučuje na prvním stupni, byla již několikrát místem setkání starostů obcí i měst a ředitelů základních škol v oblasti prstence kolem Prahy. Probíhají zde opakovaně jednání, kde se zúčastnění snaží tuto kritickou situaci s nedostačující kapacitou škol nějakým způsobem vyřešit, ale zatím bez velkého úspěchu. Mnozí rodiče jsou pak často nuceni ustupovat ze svých kritérií a požadavků pro výběr místa vzdělávání svého potomka a jsou rádi, pokud je dítě do nějaké školy vůbec přijato. Ve třídách začíná opět přibývat velké množství žáků a mnohé nároky rodičů, ale i snahy učitelů, jsou prostě

---

²⁷ KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika Předškolná a elementární pedagogika*. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s. 73-74)

²⁸ RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĎOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s. 33)

neuskutečnitelné (např. pohybové aktivity ve třídě zcela zaplněné lavicemi a židlemi...).

To, jaký postoj zaujme škola vůči rodičům, závisí podle Šeďové na několika podmínkách: jak škola vnímá rodiče – jsou nejdůležitějšími osobami v životě dětí, dále je tu ochota školy vystavit svou práci kritice, snaha vycházet vstříc požadavkům a zároveň svou, jasně formulovanou, práci před rodiči obhajovat. Rodiče si mohou vybrat, jak se zapojí do spolupráce se školou. Mohou být aktivními účastníky managementu školy a přímo zasahovat do jejího rozvoje, dále mají možnost své potřeby prezentovat v pozici „řadového rodiče“, nebo vyjádřit svou loajalitu tím, že přijmou nabídku od odborníků.²⁹

RODIČE JAKO PARTNEŘI

Zde se nabízí rovnoprávný vztah mezi oběma stranami, které uznávají vzájemný přínos pro rozvíjení dítěte, jak uvádí Šeďová. Dále staví rodiče do pozice odborníka, kterého největší výhodou je, i když nemusí být pedagogicky vzdělán, výchovná zkušenost a maximální znalost vlastních dětí. Jeho informace jsou proto pro práci učitele velmi hodnotné. Ale zároveň sděluje, že opravdový partnerský vztah je více ideálem a skutečnost je více procesem tvorby takového vztahu. Proto by si školy měly stanovovat nižší cíle a prezentovat více svou snahu budovat s rodiči svých žáků partnerství, ve kterém je třeba oboustranné komunikace. Šeďová nabízí typologii Epsteinové, která obsahuje šest kategorií zapojení rodičů do výchovy dětí a vztahů se školou:

- 1) Rodina je povinna dítě v učení podporovat - to je její základní povinností, týkající se též zajištění zdraví i bezpečí dětí, rozvoje jejich sociálních dovedností i chování, měla by vytvořit dětem

---

²⁹ RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĎOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s. 33-34)

bezpečné a podporující zázemí. Rodičům má tuto povinnost pomáhat naplňovat škola.

- 2) Komunikace mezi rodinou a školou - škola by měla utvářet takové podmínky, aby se mohla rozvíjet oboustranná komunikace a zároveň je povinna rodiče informovat o pokrocích dítěte, jeho práci i životě ve škole vůbec.
- 3) Zapojení rodičů do života školy - rodiče i ostatní členové rodiny mohou být začleňováni do pomoci s organizováním různých sociálních aktivit, ale i přicházet do školy za účelem účastnit se jich (jsou to například výlety, vystoupení, koncerty atd.).
- 4) Zapojení rodiny do domácí přípravy dětí do školy - od rodičů a dalších členů rodiny je očekáváno, že pomohou dětem kontrolovat domácí úkoly, budou se účastnit žákovských výzkumných snah i sdílet neformální edukační aktivity. Vstup do tohoto důležitého procesu by měly usnadnit školy. Jejich role je rozhodující. Mohou poskytovat informace, ale i vzdělávací příležitosti pro dospělé ke zdokonalení jejich dovedností, porozumění a zvýšení vlastní úrovně.
- 5) Participace rodičů na rozhodování, řízení a obhajování činnosti školy - to znamená, že je možné z řad rodičů volit zástupce do řídicích orgánů školy a utvářet rodičovská sdružení.
- 6) Partnerství mezi rodinou, školou, firmami a dalšími organizacemi - různé organizace a instituce též hrají roli v péči o vzdělávací příležitosti v komunitě. Je tedy dobré utvářet síť kontaktů, ty pak mohou být užívány řadami zájemců.³⁰

Z vlastní zkušenosti autorka ví, že budování partnerských vztahů je zcela určitě záležitost dlouhodobá a obě strany stojí mnoho času i sil. Často je nutno překonat nejednu překážku. Učitel by měl mít na zřeteli rozdílnost komunikace s dětmi a s rodiči. Brát rodiče s vědomím toho,

---

³⁰ RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĎOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s. 35-36)

jak konstatují Štech a Viktorová, že na počátku školní docházky svého dítěte jsou rozhodnutí být dobrým rodičem. O této roli mají své představy, které se od těch učitelových mohou odlišovat. Zpočátku respektují požadavky školy i učitele, ale po čase se dostanou často do rozporu mezi svou představou, svým očekáváním a skutečnou realitou. Jiným zdrojem napětí mezi stranou rodičů a školou či učitelem může být množství ne zcela jasně vyjádřených požadavků a pravidel.³¹

RODIČE JAKO OBČANÉ

Tato role je rodičům přisuzována teprve od devadesátých let dvacátého století. V tomto vztahu, tedy mezi rodiči – občany a školou – státní institucí, mohou rodiče uplatňovat svá práva (rozlišit zda individuální či kolektivní) a svou odpovědnost vůči školám. Toto právo je závislé nejen na legislativě, ale i na stavu občanské společnosti v jednotlivých zemích. Nezanedbatelná není ani aktivita rodičů. Jako občané mají možnost účasti ve veřejné politice, spolupráce na rozvíjení lokálních komunit. Mohou se i angažovat v dobrovolných aktivitách. Rodič jako občan může být buď ekonomicky nezávislým subjektem a pak má možnost uzavření kontraktu na konkrétní vzdělávací službu, nebo pouze subjektem, majícím přístup ke vzdělávacím službám, které poskytuje stát, ale ztrácejícím svou nezávislost.

Vzájemné vztahy mezi školou a rodiči jako občany nesou možnost participace na životě školy, ovšem pro tu část rodičů, která o to stojí, která je aktivní. Ze strany školy zde nesmí chybět respekt k nezávislému postoji rodičů, jejich soukromé autonomii, vlastním zájmům, snaze o maximalizaci svého prospěchu, jejich právu konzumenta veřejných služeb, ale též k základním občanským povinnostem ke komunitě. Očima učitelů a školy pak může být tento postoj chápán jako nedostatečný zájem rodičů v roli občanů, a to není

---

³¹KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. Předškolní a primární pedagogika Předškolná a elementární pedagogika. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.(s. 72)

pro školu, jakožto instituci, dobré východisko. Je zde ovšem nutný respekt, protože tento postoj je legitimní.³²

V poslední době se pedagogové často setkávají s problematickými rodiči. Velmi těžce se s nimi buduje partnerský vztah. Komunikace je v takovýchto případech velice náročná. A právě tak nazývá i Šedřová ve svém vymezení rodičovských rolí tu poslední:

RODIČE JAKO PROBLÉM:

Tuto skupinu rodičů lze dále ještě dělit na tři další podskupiny *rodiče „nezávislí“* – tato část rodičů kontaktuje školu jen minimálně, vše pozoruje z povzdálí, komunikace s nimi má pouze nízkou frekvenci. Není to ovšem známka toho, že by u nich scházel zájem o dítě či školu, své hodnoty mají nastaveny jinak než škola a jejich potřeba se školou více spolupracovat je pouze nevelká. V jejich zájmu je pouze rozvíjející se individualita dítěte a jeho blaho. Zajišťují mu mnohá doučování i další zdroje vzdělávání. Pro školu začínají být problémem v momentě, kdy je třeba dokumentovat styky s nimi.

Další podskupinou jsou *rodiče „špatní“* – jejich zájem o výchovu a vzdělání vlastních dětí je nevelký, chybí podpora v učení i snaha získávat informace o práci školy a její koncepci. Takoví rodiče se jeví jako ti, kdo školu ignorují a neakceptují. Mohou se nacházet ve špatné sociální situaci, mohou mít osobní problémy, jejich původ je v jiném kulturním prostředí. Vystává u nich problém s plněním jejich rodičovské role i v rodině. Rodičem špatným však může být označován i rodič nesmělý, mající obavu z dotazování se na nejasnosti, či rodič mající problém se sociálními kompetencemi a nedostatkem umění dát najevo svůj zájem.

---

³²RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĎOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s. 37-38)

Podskupinou poslední jsou *rodiče „snaživí“* – jsou těmi, kteří naopak komunikují, aktivně se účastní školních akcí, projevují podporu učitelům i škole, dbají na domácí přípravu dětí. Ovšem učitelé z nich mohou mít pocit, že jejich profesionalita je ohrožena. Tito rodiče vznášejí na školu mnoho požadavků. Chtějí být jasně a srozumitelně informováni o pokroku svých dětí, očekávají formulaci vlastního pedagogického přístupu a výchovné i vzdělávací poradenství. Takováto komunikace je však pro školu i učitele samotné časově velice náročná.³³

Komunikace však může pomoci předejít mnohým zbytečným nedorozuměním a zabránit tak narůstání špatné atmosféry jak ve vztahu rodič – učitel, tak i učitel žák. Zcela jistě stojí za to vytrvat, komunikovat a partnerství budovat.

2.1.3 Role učitele

„Třídní učitel je přístav, ale i hnací síla, která prostřednictvím motivace a tvořivých podnětů pohání dítě na jeho cestě k úspěchu. Když třídní učitel svoji třídu dobře zná, tak ví, jak může pomoci.“³⁴

Role učitele je v současné době nelehká. Prestiž tohoto povolání není na vysoké úrovni. Na učitele, obzvláště třídní, je kladeno obrovské množství všestranných nároků, měl by být odborníkem mnoha profesí, ovšem finanční ohodnocení jejich plnění absolutně neodpovídá.

Z. Škvarková uvádí nabídku možných funkcí a rolí učitele očima Podlahové: ředitel činností třídy, manažer, úředník, soudce, vzor ve správném jednání, vychovatel, psycholog, sociolog, náhradní rodič, přítel, poradce.³⁵

---

³³ RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĎOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s. 38-39)

³⁴ ŠKVARKOVÁ, Z. *Rodina škola vo vzájomnej spolupráci*. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica 2010. ISBN 978-80-557-0024-3.(s.46)

³⁵ ŠKVARKOVÁ, Z. *Rodina škola vo vzájomnej spolupráci*. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica 2010. ISBN 978-80-557-0024-3.(s.40-41)

Pokud má učitel splňovat všechny výše uvedené funkce, je třeba, aby byl dostatečně připraven a vzdělán, jistě mu práci ulehčuje i postupné získávání zkušeností. To ale neznamená, že by neměl nárok na zmýlení, na nějakou svou chybu či nedokonalost. Nikdo není dokonalý. Pokud děti uvidí svého učitele přiznat chybu a pracovat s ní, je to pro ně ten nejlepší příklad a zároveň povzbuzení pro jejich práci. Ovšem i kdyby učitel dokonalý byl, ale nedělal svou práci s láskou a pozitivním vztahem k dětem, tak by ta dokonalost stejně nebyla dokonalá.

2.2 Vzájemná očekávání rodičů a učitelů ve vztahu rodina a škola

Nastává ten velký den, dítě nastoupí do školy. To s sebou nese mimo jiné mnohá očekávání všech zainteresovaných stran. Jejich vzájemná neznalost a nespolupráce může být impulzem pro mnohá nedorozumění, může být počátkem napjatých vztahů a nepříjemné atmosféry. Ta se zcela určitě buď nepřímo, ale někdy i přímo odráží na dítě, a tím na celý proces jeho výchovy a vzdělávání. Proto je jistě pro obě strany dobré, znát svá očekávání, tedy jak pro rodiče tak i pro učitele. To přináší možnost jejich porovnání a využití ke stanovení společných cílů. K tomu je třeba dobré a fungující komunikace. Zjištění i zajištění obojího je pro učitele hned na počátku jedním z těch nelehkých a vlastně přetrvávajících úkolů, ale pokud se jej plnit podaří, je to jistě jedna z nejlepších věcí, která může dítě po dobu školní docházky provázet.

2.2.1 Očekávání rodičů

Od učitele rodiče očekávají, že bude odborníkem nejen na vzdělávání, ale i na výchovu. Zároveň by měl dokonale ovládat komunikační dovednosti. Být osobností, která ihned od počátku připraví příjemnou atmosféru plnou důvěry, aby se rodiče bez zbytečných obav mohli zapojit do komunikace a případné spolupráce

(míra je samozřejmě na individualitě rodičů). Zařídit, aby se děti ve škole cítily dobře, aby se jim tam líbilo a chodily do školy rády. Učitel by měl brát ohledy na individualitu každého dítěte a podle toho s ním i pracovat.

Aby vše dobře fungovalo, měl by být učitel tím, kdo umí naslouchat, je objektivní, otevřený, upřímný, dovede druhé respektovat. Jistě jej to stojí mnoho času a úsilí. Vyplatí se to? Dle názoru autorky – určitě ano. V příjemné atmosféře důvěry se mnohem lépe pracuje, lze odvést více práce, s pomocí rodičů je možné organizovat mnohé aktivity, které by učitel sám prostě nemohl zvládnout, i kdyby sebevíce chtěl.

Kde se tomu všemu ale naučit? Jednou z možností je vlastní zkušenost. Ta s sebou ale přináší bohužel i zkušenosti negativní, mnohé chyby z neznalosti. To jsou pro učitele těžké chvíle. Ale zároveň obrovská ponaučení. Dle názoru autorky by bylo dobré mít možnost účastnit se různých seminářů na téma „Komunikace s rodiči“. Shodou náhod autorka v nedávné době jeden takový absolvovala ve své kmenové škole. Jeho téma bylo „Kázeň a klima školy“ s lektorkou Mgr. Michaelou Veselou. (viz příloha???) Množství konkrétních případů s příklady řešení, rady ověřené praxí a právě znalost vzájemných očekávání zde byla uváděna jako velmi zásadní a nutná. Jejich neznalost s sebou přináší zcela zbytečná nedorozumění a komplikace, jimž je možné se předem vyhnout.

„Rodina a škola se společně snaží o socializaci dítěte, samozřejmě každá jiným způsobem. Aby byl výsledek jejich snažení úspěšný, důležitá je jejich vzájemná spolupráce. Kvalita a efektivnost těchto vztahů závisí na osobnostních charakteristikách učitelů a rodičů, na jejich

očekáváních a představách, ale i schopnosti komunikovat a najít společnou řeč směřující k cíli – vychovat moudrého člověka.“³⁶

2.2.2 Očekávání učitelů

Jako první zde autorka uvádí fakt, že jedním z největších očekávání učitelů je, že budou rodiči respektováni jako odborníci na výchovu a vzdělávání. Trnková uvádí, že se to vlastně předpokládá takřka automaticky.³⁷ Dalšími očekáváními některých (autorka záměrně uvádí termín některých, protože těm ostatním stačí pouze první, výše uvedená možnost) učitelů bývá celková spolupráce rodičů, zapojení se do mnohých třídních aktivit, komunikativnost, otevřenost, zájem o celkový pokrok dětí ve škole (někteří mají zájem pouze o jedničky). Učitelé očekávají, že je budou rodiče o dětech informovat. Trnková přímo uvádí: *„Jelikož se sami s dětmi setkávají až v určitém věku, zpravidla vítají od rodičů informace o jejich dětech.“³⁸*

Aby mohla být veškerá výše uvedená očekávání naplněna, je třeba aktivita a snaha i od učitele. Není možné očekávat od rodiče otevřenost a důvěru, když má obavu s čímkoli za učitelkou přijít, protože je neustále odměřená a nepříjemná, když ji vidí jen dvakrát za rok na třídních schůzkách, kde je možno řešit problémy jen před ostatními rodiči. Je to jiné, pokud rodiče znají učitelku i v jiných situacích, než jsou pouze ty formální. Pokud mají například společné zážitky z nějaké mimoškolní neformální akce například výlet či táborák. Více se tedy znají, více si vzájemně důvěřují. Tato potřeba je oboustranná. I pro učitele je v této atmosféře jednodušší rodiče o něco požádat. Spíše se tak mohou naplnit mnohá jejich očekávání od rodičů.

---

³⁶ ŠKVARKOVÁ, Z. *Rodina škola vo vzájomnej spolupráci*. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica 2010. ISBN 978-80-557-0024-3.(s.6)

³⁷ RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĐOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s. 53)

³⁸ RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĐOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s. 54)

Opět zde vyvstává nutnost fungující komunikace v atmosféře důvěry a klidu. Zájem o vytvoření společných cílů v zájmu dítěte. Prostě „táhnout za jeden provaz“. Výstižně situaci popisuje ředitel jedné komunitní školy, jehož cituje Trnková: *„Rozumím tomu, že nikdo z kantorů to dneska nemá jednoduchý a dokud se nepokusíme kolektivně dostat do situace, kdy jsme na jedné lodi, jak učitelé, tak rodiče i děcka, tak se nám to nemůže podařit.“*³⁹

---

³⁹ RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĎOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina*. Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6. (s. 63)

3 Současné strategie výchovy a vzdělávání ve spolupráci školy s rodinou

3.1 Současný přístup k dítěti

Jako jeden ze svých cílů základního vzdělávání udává RVP ZV: „...připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti...“.⁴⁰

Podobně se vyjadřuje i Bílá kniha, kde se uvádí množství svobod současné doby, které vyžadují od občanů převzetí zodpovědnosti za své i společné rozhodování. Demokracie potřebuje občany, kteří jsou si vědomi vlastní důstojnosti, respektují práva a svobody ostatních, jsou soudní a kritičtí i nezávisle myslící.⁴¹

Společným úkolem rodiny a školy je takovéto občany vychovávat. Je to úkol nelehký, a proto je třeba s ním začít co nejdříve, a to nejlépe v duchu demokratickém a humanistickém. Pokud má být výchova vedena demokraticky, je zapotřebí partnerského přístupu k dítěti. Vzájemné vztahy mezi dítětem a dospělými by měly být rovnocenné.

Krejčová a Kargerová zmiňují humanistické a demokratické přístupy jako stěžejní pilíře současných reforem školství v Čechách. Uvádějí nutnost úcty k dítěti, důvěry i respektu, orientace na jeho vlastní zkušenosti a prožitky i tvořivé síly, víry v jeho zdokonalování i sebezdokonalování a v jeho schopnosti.⁴²

---

⁴⁰ RVP ZV VUP Praha 2010: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf> [citováno 17. srpna 2012] (s.13)

⁴¹ Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf> [citováno 17. srpna 2012] (s.16)

⁴² KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-695-0. (s.17)

Bohužel se i v dnešní době najdou školy a učitelé, kteří s těmito přístupy pracují jen velmi omezeně, jak dokazuje autorčina vlastní zkušenost.

Zajímavý pohled uvádějí Krejčová a Kargerová. Z hlediska posouzení míry orientace na dítě a učitele vymezují dva základní přístupy. Je to vzdělávání, ve kterém má dominantní postavení učitel, tzv. „učitelocentrické“, a vzdělávání, které je orientované na dítě, tzv. „pedagogický přístup, který je zaměřen na dítě“. Obě autorky zmiňují možnost zjednodušenosti tohoto pohledu až jeho „černobílost“, ale jako jeho pozitivum vidí příležitost k zamyšlení se nad vlastní prací.⁴³

3.2 Vzdělávání s dominantním postavením učitele

Náhled na tento způsob vzdělávání nám nabízejí ve své knize Krejčová a Kargerová. Jsou zde přehledně vymezeny jednotlivé oblasti a ke každé je vždy uváděn konkrétní popis procesů, týkajících se vzdělávání orientovaného na dítě či s dominantním postavením učitele. Autorky předkládají tyto oblasti: *Filosofie školního vzdělávání, Pojetí kurikula, Obsah vzdělávání, Role učitele, Role dítěte, Metodika výuky, Hodnocení a Role rodiny.*

Filosofie školního vzdělávání

Škola zde vystupuje jako příprava na život. Se studiem se musí každý sám vypořádat, vše se mu může jednou v životě „hodit“. Vzdělání je produktem (souborem kompetencí), jejichž osvojení je nutností.

Pojetí kurikula

Samotné kurikulum je v tomto pojetí založeno na dovednostech, vědomostech, a to žáka průměrného. Odlišnosti se stávají problémem a dominuje snaha o přizpůsobení se většině. V oblasti jednotlivých kultur

---

⁴³ KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-695-0. (s.17-20)

toto kurikulum očekává od minoritních kultur, že se přizpůsobí požadavkům a potřebám kultury majoritní.

Obsah vzdělávání

Přístup k rozhodování o obsahu vzdělávání je hierarchický a centralizovaný. Vzdělávací obsah je stanoven předem odborníky a je detailně vymezen pro jednotlivé vzdělávací úrovně. Předkládá se pouze odděleně v jednotlivých předmětech. Prioritou je osvojit si základní vědomosti.

Role učitele

Učitel je hlavní autorita a je odpovědný za to, co se ve třídě odehrává, i za chování dětí. Má pouze předávat informace.

Role dítěte

Dítě vystupuje v tomto pojetí jako pouhý pasivní příjemce, je považováno za nezkušené, jako „čistý list papíru“, kam je nutno zapsat vše potřebné k životu.

Metodika výuky

Dominuje zde přímé vedení dětí učitelem, který jim poskytuje znalosti. Práce dětí je většinou individuální a vzdělávací aktivity jsou ponejvíce omezeny na práci s učebnicí, cvičebnicí či sešitem. Cílem, kterého je zapotřebí dosáhnout, jsou nové poznatky.

Role rodiny

Rodiče jsou pasivní, do dění ve třídě ani do vzdělávání nezasahují a školu navštěvují pouze ve dnech, jež jsou tomuto setkávání určeny. Komunikace s nimi nastává pouze v případě nějakého problému nebo nutnosti informovat o výsledcích dítěte. Škola si žije svůj vlastní izolovaný život.

Hodnocení

K hodnocení má veškeré kompetence učitel. Při hodnocení se pohlíží na srovnávání jednotlivých dětí. Děje se jen v předem k tomu nastavených situacích, kterými může být písemné či ústní zkoušení. Finální hodnocení je založeno pouze na několika výkonech dítěte, jež jsou od sebe zcela odděleny.⁴⁴

3.3 Vzdělávání orientované na dítě

Tento vzdělávací přístup je autorce velice blízký a snaží se jej ve své praxi maximálně využít nejen jako učitelka, ale i jako matka. K jeho přiblížení v jednotlivých oblastech vyučovacího procesu nabízí pohled Věry Krejčové a Jany Kargerové, které jednotlivé oblasti vzdělávání orientovaného na dítě charakterizují takto:

Filosofie školního vzdělávání

Škola je součástí života. Proces vzdělávání nikdy nekončí. Studium může být náročné, smysluplné, ale v neposlední řadě by mělo být i zábavné. Tyto všechny roviny aktéři prožívají již v jeho průběhu.

Pojetí kurikula

Kurikulum v tomto pojetí bere ohled na odlišnosti i rozmanitost a snaží se o rozvoj individuálních schopností a pozitivního vztahu dětí k učení. Zohledňuje i potřeby a požadavky, které má společnost, ve které právě žijeme. Toto kurikulum vede k respektu rozmanitých kultur a reaguje na jejich existenci.

Obsah vzdělávání

Svůj podíl na rozhodování o obsahu vzdělávání nesou všichni, kterých se týká, tedy děti, rodiče, pedagogové i ostatní odborníci.

---

⁴⁴ KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-695-0. (s.18-19)

Vzdělávací obsah je podřízen zájmům a potřebám dětí. Učitel jej podporuje za pomoci standardů, jež jsou platné pro jednotlivé úrovně vzdělávání. Vzdělávací obsah je integrován ve smysluplných celcích, podporujících porozumění souvislostem. Na porozumění důležitým principům a pojmům je zde kladen velký důraz.

Role učitele

Učitelé vytvářejí pravidla pro chování a práci společně s dětmi. Osobní odpovědnost za své jednání nese každý sám. Učitelé jsou bráni jako partneři, kteří podporují děti v učení, a jsou průvodci na jejich cestě za vzděláním.

Role dítěte

Dítě je zde bráno jako samostatně myslící bytost, která má schopnosti potřebné k rozvoji svého vlastního poznávání a utváření vlastních teorií o světě. Je aktivním tvůrcem vlastního vzdělávání.

Metodika výuky

Učení je přirovnáváno ke spirále, která se stále rozšiřuje. Její šíře, hloubka a obsah jsou závislé především na individuálních schopnostech a potřebách dítěte, ale i na mnohých jiných faktorech. Nové poznatky slouží jako nástroj, který má pomoci dětem porozumět okolnímu světu, ale i sobě samotným. Děti si samy budují své znalosti. Učitel je tvůrcem takových podmínek a prostředí, kde mají děti možnost pracovat samostatně a bez závislosti na jeho osobě. Vede tedy děti jen nepřímou. Vychází se zde při aktivitách z práce s mnohými zdroji. Děti mají možnost spolupráce, nepracují tedy pouze individuálně, ale i ve skupinách či dvojicích.

Hodnocení

Je realizováno neformálně, průběžně a jde v něm především o zachycení pokroku dítěte, jeho sepětí s výukou je nerozlučné. Na jeho procesu mají podíl všichni aktéři, tedy děti, učitelé i rodiče. Finální podoba je formulována na základě mnoha podkladů, ty zachycují celý průběh učení dítěte.

Role rodiny ve školním vzdělávání dítěte

V tomto pojetí jsou rodiče prvotními učiteli a zároveň partnery učitele. Je od nich očekávána přímá účast při školním vzdělávání jejich dítěte. Komunikace by měla probíhat průběžně. Jejím přínosem by mělo být stanovení vzdělávacích cílů a individuálních plánů pro jednotlivé děti. Škola uvítá rodiče kdykoli.⁴⁵

V této souvislosti by autorka ještě ráda zmínila knihu autora Tomáše Feřtky – *Rodiče vítáni*, praktický návod, jak usmířit rodiče a učitele našich dětí, která je plná konkrétních nápadů a rad, jak na to, aby spolupráce a komunikace opravdu fungovaly, a čeho se vyvarovat. Nejedná se jen o vlastní autorovy domněnky, ale vše je zpracováno na základě vlastní autorovy zkušenosti a na výzkumech, které si nechala provést na jaře 2011 společnost EDUin. Jejich výsledky prokazují, že ze strany rodičů opravdu zájem o spolupráci se školou je. Kniha i desatero pro rodiče a učitele v ní uvedené mohou být pro mnohé inspirací, povzbuzením i prvním impulzem k vydání se jinou cestou. Vznikly i webové stránky *Rodiče vítáni*, kde je možné se zaregistrovat a získat po splnění určitých kritérií pro svou školu certifikovanou značku s logem *Rodiče vítáni*. Jejich prostřednictvím lze na webu sdílet i mnohé problémy a zkušenosti.⁴⁶ Vše zaštiťuje právě společnost EDUin, v níž se

---

⁴⁵ KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program Začít spolu*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-695-0. (s.18-19)

⁴⁶ dostupné na: <http://www.rodicevitani.cz/> [citováno 17. února 2013]

angažují takové osobnosti jako je například Ing. Bořivoj Brdička, Ph.D., Doc. PhDr. Hana Kasíková, CSc., RNDr. Jana Straková, Ph.D., nebo Doc. PhDr. Josef Valenta, CSc., které jsou pro autorku velkou zárukou odborné kvality.⁴⁷

3.3.1 Začít spolu – jeden z programů výchovy orientované na dítě

Celá kapitola 3.3 je zároveň i představením programu „Začít spolu“, který je orientován na dítě. Kargerová a Krejčová (in Spilková) uvádějí jako jeho velkou výhodou fakt: „...že má zpracované nástroje pro systematické zajišťování a řízení kvality vzdělávacího procesu. Jsou jimi *Standardy programu Step by step a Standardy učitele Step by Step, vytvořené mezinárodním týmem odborníků ve spolupráci s mezinárodní asociací Step by Step (ISSA) a pod její záštitou.*“⁴⁸ V současné době je již na světě dokument „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“, který je pro učitele z pohledu autorky velkou pomůckou a inspirací. Jeho přehledné barevné členění je pro pedagogy zárukou toho, že prostě na nic důležitého při přípravě své práce nezapomene. Dokument může sloužit jako inspirace pro přípravu učitele, ale i jako jeden z nástrojů jeho autoevaluace.

Autorka se zatím zajímala podrobněji především o kriteria a indikátory týkající se rodiny a komunity, kterými jsou:

1. Kritérium: Utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.

- ❖ Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování.

---

⁴⁷ Dostupné na: <http://www.eduin.cz/category/o-nas/lide/expertni-panel/> [citováno 17. února 2013]

⁴⁸ SPILKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál 2005. ISBN 80-7178-942-9.(s.305-306)

- ❖ Učitel dává rodičům příležitost spolurozhodovat o postupech vhodných k podpoře učení a rozvoje jejich dětí
- ❖ Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy.

2. Kritérium: Užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích dítěte v učení a dalších informací.

- ❖ Učitel je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích, vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů.
- ❖ Učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí dětí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům, potřebám.
- ❖ Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.
- ❖ Učitel zachovává důvěrnost informací týkajících se rodin a dětí.

3. Kritérium: Využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.

- ❖ Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).
- ❖ Učitel pomáhá rodičům orientovat se, jakým způsobem získávat potřebné informace, pomáhá vyhledávat informační zdroje a poradenství potřebné ke zlepšení kvalit učení a rozvoji dítěte.
- ❖ Učitel do vzdělávání začleňuje obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí ze života ve vlastní rodině/komunitě.

- ❖ Učitel nabízí rodičům informace a nápady, jak pro děti vytvořit vhodné domácí k učení, (podnětné) stimulující prostředí a pomáhá rodičům zlepšovat jejich rodičovské kompetence.⁴⁹

Všechna kritéria jsou dále podrobně rozepsána do jednotlivých rámců obsahové náplně indikátorů, což dle mínění autorky učitelům, majícím o jejich využití zájem a v současné době tolik vytíženým, velice usnadňuje práci a šetří čas, který v dnešní době mnohdy tolik chybí. Ovšem pokud jej využijeme k učení a výchově našich dětí orientované demokratickým a humanistickým směrem s využitím například právě programu „Začít spolu“ a naplňováním výše uvedených kritérií, je tento čas dobře vynaloženou investicí.

---

⁴⁹ KARGEROVÁ, J., KREJČOVÁ, V., MAŇOUROVÁ, Z. Et al. *Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA*. 1. vyd. Praha: Step by Step Česká republika, o. s., 2011.(s.19)

4 Shrnutí teoretické části

Teoretická část diplomové práce je rozčleněna do tří kapitol. Autorka se v první kapitole zabývá definováním pojmů rodina a škola. Nachází hledisko legislativní, odborné slovníkové, ale nejbližší je jí pojetí Z. Matějčka a J. Šperka.

Druhá část je zaměřena na historické kořeny vzájemného vztahu rodiny a školy. Autorka po prostudování odborné literatury zjišťuje, že tyto vztahy sice existovaly i v minulosti, ale zásadní podobu začínají mít postupně až od 20. století.

Nejzásadnější změna ovšem nastává po roce 1989. Reforma školství, změna pojetí školy, učitele, ale i žáka a rodiny, rodiče. O tom pojednává část třetí, která se zabývá právě současným pojetím vzdělávacích cílů. Je zde Standard základního vzdělávání, vzdělávací programy: Základní škola, Obecná škola a Národní škola, alternativní programy („Česká škola waldorfského typu“). Objevuje se program „Začít spolu“, vzniká Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha, která již též počítá s nutností rozvoje spolupráce školy s rodiči a RVP ZV, který taktéž ke spolupráci rodiny a školy vyzývá a příkládá jí nemalý význam.

Druhá kapitola popisuje vzájemné vztahy a očekávání. V první části jsou to vzájemné role ve vztahu rodina a škola. V souvislosti s rolí dítěte, školáka se zde poukazuje na množství povinností a s tím spojených nároků, které jsou na dítě se vstupem do této nové role kladeny a na které by měl brát učitel ohled.

Autorka zde nabízí i pohled na roli rodiče ve vztahu ke škole. Odborná literatura potvrzuje, že ani pro rodiče není nová role rodiče školáka zcela bezproblémová. Klade na ně spoustu nároků. V této části autorka udává jejich přehledné členění pohledem Štecha a Viktorové.

Rodiče mají dnes ve své roli ale i množství možností zapojit se do spolupráce se školou, více ovlivnit proces výchovy a vzdělávání jejich dítěte ve škole. Využití a pojetí této možnosti je, jak uvádí odborná literatura, zcela individuální.

V této kapitole není opomenuta ani role učitele se všemi jeho povinnostmi, množstvím funkcí, které musí plnit, ale i pohledem na něj, jako na osobnost chápající a děti milující.

Druhá část této kapitoly se zabývá vzájemným očekáváním rodičů a učitelů ve vztahu rodina a škola. Zjištění, že očekávání rodičů jsou v dnešní době nemalá, asi nikoho nepřekvapí. Taktéž fakt, že k tomu, aby mohla být co nejvíce naplňována, je třeba dobré spolupráce mezi rodinou a školou. Tu nelze rozvíjet bez vzájemné komunikace. S tím souvisí i očekávání učitelů. Pokud učitel nebude iniciátorem vstřícné komunikace a nebude připravovat půdu pro atmosféru důvěry, nemůže ani čekat naplňování svých očekávání.

Třetí kapitola popisuje současné strategie výchovy a vzdělávání ve spolupráci školy s rodinou. Autorka zde popisuje současný přístup k dítěti, jež by měl být demokratický a humanistický. Je zde nabízen pohled na vzdělávání orientované na dítě a vzdělávání s dominantním postavením učitele, popisované Krejčovou a Kargerovou v metodice programu Začít spolu, též výrazně orientovanému na dítě. V poslední části autorka uvádí standardy učitele, vymezené v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Tyto standardy budou autorku provázet vlastně celou empirickou částí, protože jako jeden z úkolů diplomové práce si dala, reflektovat s jejich pomocí jednotlivé aktivity svého výzkumu.

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Vymezení problému a cíle

5.1 Vymezení problému

Již v teoretické části autorka uvádí důvod svého zájmu o tematiku spolupráce rodiny a školy. Cítí, že po přestupu z mateřské školy na školu základní může využít své zkušenosti pouze částečně a je tedy třeba hledat nové a efektivní strategie komunikace a spolupráce. Jedním z mnoha faktorů ovlivňujících tento proces je jistě individualita osobnosti každého rodiče, dále i nové prostředí základní školy, se kterým se s počátkem první třídy začnou jejich děti seznamovat, jiná očekávání školy od rodičů, dětí ale i rodičů od školy... V průběhu předešlé praxe, ale i v roli matky autorka zjistila, jak nesmírně důležitá je v zájmu dítěte komunikace, spolupráce a dobré vztahy mezi rodinou a školou. V jejím názoru ji utvrzuje i Průcha, který uvádí jako oprávněný, názor, mnohých učitelů, a to že ...*“bez dobrých vztahů a kooperace mezi rodiči a školou nemůže úspěšně fungovat vzdělávání mládeže“*.⁵⁰ V hledání nových cest vedoucích autorku s rodiči ke společným cílům zcela jistě pomohou setkání s kolegyněmi ze základní školy, vlastní nasazení a ochota na problému pracovat. Velkou výhodou je v tomto směru i forma kombinovaného studia, které právě autorka navštěvuje, kde je možnost pravidelně s kolegyněmi konzultovat vše potřebné, vyměňovat si zkušenosti, ale využít i náplně některých seminářů katedry primární pedagogiky a konzultovat problematiku vzájemné spolupráce mezi školou a rodinou s jejich přednášejícími, plně kvalifikovanými odborníky, a často i s dalšími osobami z praxe.

---

⁵⁰ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky Úvod do studia oboru. Praha: Portál 2000. ISBN 80-7178-399-4. (s. 170)*

V teoretické části diplomové práce se autorka zabývala rodinou a školou jako výchovně vzdělávací institucí, charakteristikou těchto pojmů, historickým vývojem, a na něj navazujícími současnými trendy ve spolupráci mezi rodinou a školou.

Empirická část mapuje akční výzkum autorky diplomové práce, který je zaměřen na hledání funkčních forem a strategií spolupráce s rodiči.

5.2 Úkol a cíle empirické části

Autorka si v empirické části diplomové práce klade za úkol navrhnout strategie a možnosti spolupráce s rodiči. Vytvořit alternativní nabídku aktivit pro zapojení rodiny tak, aby si rodiče mohli vybrat na základě svých osobních možností. Tuto nabídku se pokusí zreflektovat na základě standardů popsaných v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Cílem empirické části diplomové práce je ověřit, zda funguje to, že pokud je učitel iniciativní a nabízí více možností spolupráce s rodinou, tak se spolupráce postupně rozvine.

6 Metodika výzkumu

6.1 Metody výzkumu

Jako metodu pro výzkum v empirické části diplomové práce využila autorka akčního výzkumu. Psychologický slovník definuje akční výzkum podle P. Jarvise jako: „...*taková forma výzkumu, kdy výzkumník je účastníkem sledovaného jevu a tento jev se stává předmětem výzkumu*“.⁵¹

Podle Hendla je důležité, aby akční výzkum byl „...*procesem učení a změny. Výzkum a praxe mají jít ruku v ruce. ...Uplatňují se především metody kvalitativního výzkumu.*“⁵²

Kvalitativní výzkum patří podle Průchy k jevům, které jsou zkoumány, aby mohla být popsána jejich jedinečnost a specifické rysy. Nejsou ověřovány hypotézy, které jsou formulovány předem, ale formulování poznatků přichází za procesu a popisu pozorování. Popis musí být velmi podrobný. Nepopisují se zde rozsáhlé soubory subjektů a jevů, nýbrž případy jednotlivé – např. škola či více škol, třída, skupina žáků... Kvalitativní výzkum se též snaží o popis prožitků a názorů aktérů samotných.⁵³

V psychologickém slovníku je uvedeno, že při kvalitativním výzkumu je právě přirozené prostředí důležité jako zdroj dat, opět se jedná např. o školní třídu, rodinu, nějakou pracovní skupinu. Při výkladu zkoumaných jevů je důraz kladen na pohled účastníků

---

⁵¹ HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-569-1 (s. 686)

⁵² HENDL, J. *Kvalitativní výzkum Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.(s. 136)

⁵³ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky Úvod do studia oboru*. Praha: Portál 2000. ISBN 80-7178-399-4. (s. 184)

výzkumu. Velmi podrobný popis případů (idiografický) bývá jedním z výsledků kvalitativního výzkumu.⁵⁴

Svůj výzkum prováděla autorka ve své kmenové třídě od počátku prvního ročníku a následně pokračovala v ročníku druhém. Pozorovala zde svou vlastní práci v oblasti spolupráce s rodinou, průběžně hodnotila její výsledky, navrhovala další opravná či zcela nová řešení a ověřovala je v praxi v rámci své třídy.

6.2 Výzkumný vzorek

Nejprve autorka podává stručnou charakteristiku školy, ve které pracuje a kde provádí svůj akční výzkum, aby byly jasné podmínky a atmosféra, ve kterých hledá a kde se snaží zavádět efektivní formy komunikace a spolupráce s rodiči žáků.

ŠKOLA „Š“ – CHARAKTERISTIKA

Škola „Š“ se nachází v malém městě nedaleko Prahy. V současné době se potýká s potřebou navýšení své kapacity. Takový zájem o ni je jistě dobrou vizitkou, ale zároveň velkou starostí pro vedení a zřizovatele. Jak již napovídá školní vzdělávací program: „Škola pro všechny“, snaží se zde o rozvoj kompetencí a vzdělávání opravdu všech dětí, včetně integrace žáků se speciálními potřebami, jako jsou specifické poruchy učení, chování, vady řeči, jazyková znevýhodnění dětí cizinců, lehká mentální postižení, tělesná postižení, děti ze sociálně znevýhodněného prostředí. Těmto dětem je zajištěna individuální péče učitelem a školním speciálním pedagogem. Škola též spolupracuje s pedagogicko-psychologickou poradnou. Další velkou prioritou je využití počítačových technologií ve výuce. Celý první stupeň, odborné učebny a část tříd druhého stupně jsou vybaveny interaktivními tabulemi. Dále je zde kladen důraz na jazykovou výuku. Anglický jazyk

---

⁵⁴ HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-569-1 (s. 687)

je zde vyučován již od první třídy. Ještě jednou zvláštností, dnes již ne tak ojedinělou, je výuka čtení genetickou metodou.

Protože vedení si je vědomo faktu, že kvalita školy je závislá zejména na kvalitě pedagogického sboru, vyžaduje od svých učitelů velké pracovní nasazení, často i nad rámec svých pracovních povinností, odbornost a zájem o další sebevzdělávání, učitel samozřejmě musí mít kladný vztah k dětem, ovládat i komunikační dovednosti, velmi důležitá je spolehlivost, kolegialita a v neposlední řadě osobnostní předpoklady.

Nutnosti větší spolupráce s rodiči i jinými subjekty si je škola velmi dobře vědoma, proto se snaží o postupný větší rozvoj v této oblasti. Pravidelně se zde schází školská rada. Rodiče sami založili občanské sdružení, které pomáhá spolufinancovat mnohé školní akce, a pokud je třeba, podílí se na pomoci i osobně. Jeho spolupráce s vedením je velmi dobrá. O komunikaci a zprostředkovávání informací se škola snaží mnohými způsoby, přímou i nepřímou komunikací. Jsou to webové stránky školy, emailové adresy učitelů, elektronické třídní knihy, od čtvrté třídy i elektronické žákovské knížky, možnost dovolat se na školní telefon od 6,45 hodin do 17,00 hodin, tedy po celou dobu otevření budovy. Dále jsou to pravidelné třídní schůzky a konzultační hodiny všech učitelů dvakrát do roka. Letos zde je i první pokus o konzultace – učitel, rodič, žák (v páté třídě na základě povinného testování žáků). Jednou za rok škola organizuje školní ples, školní akademii s rodiči a pro rodiče. Před zápisem do prvních tříd bývá tradičně v lednu „Den otevřených dveří“. Případné další možnosti spolupráce nechává vedení na třídních učitelích a ti mají v tomto velký prostor a svobodu.

Dále se autorka pokusí charakterizovat účastníky svého výzkumu. Půjde o první třídu, rodiče dětí této třídy, třídní učitelku již

zmíněné třídy, tedy autorku samotnou, a vedení školy – to vše na počátku výzkumu.

TŘÍDA „T“ – CHARAKTERISTIKA

Tato třída začala během svého prvního školního roku velmi pěkně pracovat. Navštěvuje ji 21 dětí. U dvou žáků je podezření na ADHD, u dalších dvou na specifickou poruchu učení (již spolupracují se školním speciálním pedagogem a jsou objednáni do pedagogicko-psychologické poradny), jedna žákyně trpí poruchou sluchu – nosí sluchadla a jeden žák má diagnostikovanou poruchu zraku pro nedostatečný barvocit. Třídní učitelce se se třídou spolupracuje dobře. Děti se velmi snaží dodržovat pravidla, která si třída společně stanovila. Děti dovedou sdělit svůj názor, snaží se o vzájemné naslouchání, pomoc a spolupráci, pokouší se hodnotit své úspěchy i neúspěchy, jejich důvod. Jsou vedené k odpovědnosti za svou práci i chování. Pracují samostatně i ve skupinách, v lavicích, na koberci a dokonce zvládají v rámci vyučování aktivity, při kterých je nutný volný pohyb v prostorách celé budovy školy v době pravidelného vyučovacího procesu. Většina žáků tráví svůj čas po skončení vyučování do pozdních odpoledních hodin ve školní družině, mnozí navštěvují ranní družinu již od 6,45 hodin.

RODIČE ŽÁKŮ – CHARAKTERISTIKA

Dle názoru autorky není možné nějak souhrnně rodiče v této třídě charakterizovat. Jsou to individuality s vlastním názorem na styl života a výchovu potomků, pocházejí z různého sociálního prostředí, s různými zájmy i profesemi. Kolektiv z nich ovšem může vytvořit nalezení společných cílů, jimiž jsou v tomto případě zajisté vzdělávání, ale i všestranný rozvoj osobnosti jejich dětí a v neposlední řadě i zájem o to, aby se děti do školy těšily a našly své pevné místo v pohodovém kolektivu své třídy. Někteří rodiče se tedy o dění ve škole a ve třídě zajímají více, jsou aktivní i ochotní pomoci v rámci svých možností, kde

je třeba. Jiní jsou aktivní méně a školu i třídní učitelku stojí mnoho sil jejich zapojení. Jsou překvapeni z aktivit ve třídě i zájmem učitelky o spolupráci s nimi mimo třídní schůzky. Postupně však ztrácejí předsudky, ostych, obavy... a spolupráce se pomalu aktivně rozvíjí a z rodičů se začíná tvořit tým, který zatím „táhne za jeden provaz“.

TRÍDNÍ UČITELKA

Učitelka se snaží hned od prvopočátku ve třídě rozvíjet kladné vztahy mezi dětmi navzájem i mezi sebou a dětmi, budovat prostředí plné vzájemné důvěry včetně zapojení rodičů do tohoto modelu. Veškeré konflikty, spory a nedorozumění se snaží řešit vzájemnou domluvou, vysvětlováním, diskutováním o vzniklém problému. Rodiče formou elektronické komunikace informuje o veškerém obecném dění ve třídě. Po domluvě je ochotna kdykoli s rodiči projednat vše, co je třeba. Klade velký důraz na vzájemnou komunikaci. Poskytla proto rodičům i své osobní telefonní číslo, aby se na ni mohli v případě potřeby kdykoli obrátit. Zatím se nesešla s tím, že by někdo této důvěry zneužil. Za velmi důležité považuje při výuce pracovat v příjemné atmosféře, žáky povzbuzovat, chválit, ale pokud je třeba i napomenout, pracovat s chybou, vzít si z ní poučení pro další práci. *„Vždyť chyby dělají i dospělí, proto se učíme, abychom jich dělali méně, i dospělí se neustále něčemu novému učí, dokonce i paní učitelky a paní ředitelka.“* Vede žáky k rozvoji vlastního sebehodnocení, k odpovědnosti za svou práci i chování, k prezentování a hodnocení práce samostatné i skupinové. Učitelka se snaží využívat ve výuce způsoby výuky orientované na žáka a používat některé prvky programů „Kritického myšlení“ a vzdělávacího programu „Začít spolu“, se kterými se seznámila při svém současném studiu na Pedagogické fakultě. Snaží se pro třídu pořádat i různé mimoškolní akce: Udělejme si na sebe čas aneb Vánoční posezení s rodiči a koledami u cukrovíčka, V sobotu do školy? Huráá! (turistický výlet do přírody, zakončený táborákem s buřty a kytarou), Den

otevřených dveří v naší třídě – pojdte se podívat, jak to u nás chodí, jak se učíme, Zasadme si svůj strom – podzimní setkání a v plánu je i společná návštěva divadelního představení. O třídních aktivitách i úspěších své třídy informuje učitelka i širokou veřejnost prostřednictvím místního tisku.

VEDENÍ ŠKOLY

Ve vedení školy je paní ředitelka s paní zástupkyní. Jsou v neustálém kontaktu, bez problémů se domluví na všem, čeho je třeba. Své kompetence mají po vzájemné dohodě rozděleny a každá je za něco odpovědná. Co je třeba řešit společně, zvládnou opravdu společně. Vztahy se zaměstnanci mají dobré, pokud vidí snahu a pracovní nasazení, rovné jednání, snaží se vyjít vstříc. Při některých nepříjemných jednáních s rodiči stojí za svými zaměstnanci a podpoří je. Pokud je k tomu důvod, své podřízené dovedou velmi motivovat pochvalou a uznáním. Zároveň kladou na svůj tým vysoké nároky, dle toho mají též stanovena kritéria pro přijetí nových zaměstnanců a opravdu se snaží vybírat jen ty nejlepší. Kreativní a nadšení pedagogové, zapálení pro svou práci mají ovšem u zdejšího vedení velkou výhodu v tom, že je jim v jejich projektech a aktivitách dávána relativně velká svoboda, volnost a nejsou jim kladeny zbytečné podmínky a překážky. Autorka si tohoto postoje vedení k zaměstnancům velice váží, protože byla sama svědkem situace, kdy si třídní učitelka ve své třídě pouze přestavěla lavice a byl z toho obrovský problém. Spolupráci s rodiči se vedení nijak nebrání, naopak se snaží vyjít vstříc. Pravidelně je rodičům k dispozici v době třídních schůzek, konzultačních hodin, dne otevřených dveří, při zápisu do prvních tříd a po telefonické domluvě vlastně téměř kdykoli. Věnuje se jim individuálně, ale dobře vychází se školskou radou i občanským sdružením, které si rodiče při škole založili. Pokud nastanou nějaké problémy, nejasnosti, snaží se vše řešit a dojit s rodiči k nějakému společnému cíli, dohodě, kompromisu.

7 Realizace výzkumu

Autorka popíše v další kapitole průběh svého výzkumu, zaměřeného na hledání efektivních forem a metod spolupráce a komunikace s rodiči v první a následně ve druhé třídě. Autorka popisuje průběh jednotlivých akcí, jejich zhodnocení, návrhy na opatření ke zlepšení kvality v budoucnu a popis případných aplikací návrhů na zlepšení a jejich hodnocení.

7.0 Pravidelná komunikační činnost mezi učitelem a rodičem

7.0.1 Přehled

Třídní schůzky se konají pravidelně, jednou v každém pololetí, dle aktuální potřeby i vícekrát. Řeší se ponejvíce obecné záležitosti, týkající se konkrétní třídy. (první schůzka třídy viz kapitola 7.1)

Osobní konzultace probíhají na základě předešlé domluvy termínu. Iniciuje je učitel nebo rodič, vyskytne-li se něco důležitého, co je třeba společně řešit. Autorka záměrně volí formulaci „je třeba společně řešit“, protože se opravdu snaží s rodiči hledat tu nejlepší cestu, vhodnou pro individualitu každého jednoho dítěte. Nejsou to tzv. „*pozvání na kobereček*“. Ve škole, kde autorka působí, zatím nejsou zavedené pravidelné konzultace učitel, rodič, žák, tak jak je tomu v programu „*Začít spolu*“, ale postupně se k nim dopracovává. Dle mínění autorky je to dobrá cesta, pokud učitelé sami začínají vidět pozitiva takovýchto setkání a z vlastní potřeby i přesvědčení je začnou využívat. Jednorázový příkaz „*shora*“, všichni povinně, by jistě velký efekt nepřinesl. Autorka je o jejich pozitivěch zcela přesvědčena a hodlá je ve své kmenové třídě začít využívat co nejdříve.

Je ovšem též samozřejmostí, že pokud přijde rodič například ráno v půl osmé za učitelkou neohlášen a má k projednání nějakou důležitou

záležitost, nikdo jej nevyhodí, ale je-li to v autorčiných možnostech, vyjde mu vstříc.

Emaily, telefonní rozhovory a sms zprávy - na pravidlech jejich používání se autorka s rodiči domluvila ihned na prvních třídních schůzkách. (viz kapitola 7.1) Emaily využívá autorka k *pravidelnému informování rodičů o dění ve třídě*: probíraná látka i konkrétní postupy práce a aktivit. Tyto zprávy nevyužívají pouze nemocné děti, ale i všichni ostatní, známe odpovědi dětí na otázku: „*Cože bylo ve škole? Ale nic.*“ Pravidelně rodiče informuje i o mimořádných akcích ve třídě. Jsou to například: recitační soutěž, čtenářské chvílky, truhlářská dílna, různé projekty. Touto cestou autorka zasílá též fotodokumentaci z práce dětí. Jsou to i vzkazy typu: přinést peníze na výlet, suroviny na pečení, vyfouknutá vajíčka, ale i nabídka dětské či odborné literatury, zajímavých webových odkazů.

Email je využíván i *k obousměrné komunikaci*: domluvy s rodiči na různých termínech pro společné akce, výběr akce samotné z nějaké aktuální nabídky. Je domluveno, že se všichni podřídí většině s tím, že během celého roku se určitě nějaká možnost najde pro každého.

Rodiče též mail využívají k informování učitelky ze své strany, např. informují o onemocnění dítěte, ale posílají i zajímavé nápady, nabídku knih či aktivit pro ostatní rodiče.

Telefon je po předchozí domluvě využíván pouze v závažných případech.

Webovými stránkami zatím autorka nedisponuje, i když ví od některých kolegů, že si je nemohou vynachválit.

Komunikace skrze žákovskou knížku – ve škole, kde autorka působí, se používá klasické známkování, ale mnozí učitelé, včetně autorky, inklinují ke slovnímu hodnocení, což se děje formou různých

dopisů, pochval jak do žákovských knížek, tak i mimo ně. Ty jsou též místem pro omlouvání absencí dětí.

7.0.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Využívání možnosti elektronické komunikace autorka vítá, i když se shodla s rodiči na tom, že osobní kontakt takto nemůže být nikdy nahrazen. Je možné vyšetřit spoustu času, urychlit některá rozhodnutí, ale některé záležitosti je prostě nutné řešit osobně. Není tím míněna pouze nějaká problematická záležitost, ale i obyčejné setkání se, popovídání si, usmání se na sebe.

Již výše autorka zmiňovala webové stránky, které někteří kolegové využívají jako „třídní informatorium“. Autorka o jejich založení (určitě s využitím odbornosti některých tatínků) v poslední době uvažuje stále častěji. Je zde pouze obava, zda tomu nezabrání její počítačová gramotnost, která je v oblasti tvoření webových stránek nulová, ale i to je přeci výzva!

Mírné obavy ze zneužití možnosti vlastnit učitelčino číslo mobilního telefonu a emailové adresy se nenaplnily ani v nejmenším. (důrazná varování některých kolegů) Nekonají se žádné obtěžující telefonáty v nevhodnou dobu, ani nepřichází množství nevyžádaných emailů. Komunikace je v tomto směru efektivní a slušná.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita –
Pravidelná komunikační činnost, popisovaná autorkou, naplňuje především druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.“ Konkrétním plněným indikátorem je hlavně indikátor první: „Učitel je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích, vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů.“

7.1 Třídní schůzky

7.1.1 Příprava učitelky

Před přípravou na první třídní schůzku v první třídě uvažuje autorka takto: první třídní schůzka na základní škole vyvolává v rodičích jistě velká očekávání, mnohé otázky, možná i obavy z toho, jak se bude nová paní učitelka jevit, zda bude dost dobrá pro jejich dítě, jestli schůzky opět nebudou další ztráta času, jak o tom slychají od jiných rodičů, nebo mají i vlastní záporné zkušenosti z mateřské školy či od starších sourozenců... Z toho pro autorku jednoznačně vyplývá, že je třeba se dobře připravit, obzvláště protože její pedagogické zkušenosti na základní škole jsou zatím nevelké.

Prvním nezanedbatelným bodem je jistě první dojem z příchodu do třídy, její prostředí a to co vyzařuje z osoby, která je přivítá, pokud je tedy přivítá. Velmi negativně na autorku působil průběh třídních schůzek v první třídě jejího syna. Rodiče přišli do prázdné třídy, posadili se do lavic, většina se jich neznala, rozpačitě si tedy hleděli do zad a čekali na milou a usměvavou paní učitelku, protože jiná přeci v první třídě ani nemůže být. K jejich velkému překvapení paní učitelka vešla do třídy, s kamennou tváří stroze pozdravila a jala se předčítat školní řád. Dále přišel na řadu velmi rychlý diktát všeho, co si děti mají sehnat, dále připomínky ke kázni: „již jsou to školáci, takže nestrpím žádné vyrušování!!“ Z toho tedy vyplynuly body, které chtěla autorka realizovat na své třídní schůzce – první, v první třídě, což má jistě nespornou výhodu v tom, že vše začíná od úplného počátku.

- *Pozvánka na třídní schůzku* – aby se rodiče mohli předem oprostít od některých svých obav, nejistot, nejasností, otázek... je jistě dobré, aby byli předem seznámeni s tím, co je čeká a i milé pozvání pro ně může být příjemné.

- *Příjemné prostředí třídy* – lavice přestavěné do kruhu, nikdo nesedí k nikomu zády, všichni mohou lépe komunikovat, když na sebe vidí, učitelka sedí v kruhu jako rovnocenný partner a neshlíží na rodiče ze stupínku; ve třídě voní káva, prostřená na kruhovém stole sestaveném z lavic a počítá se s tím, že někteří rodiče přinesou drobné občerstvení; potupné přezouvání do trepek snad již neexistuje nikde.
- *Milé přivítání* – autorka má představu takovou, že poprvé by se chtěla s každým přivítat osobně podáním ruky, s úsměvem, představit se vzájemně, nabídnout občerstvení a místo k sezení.
- *Zahájení a průběh* – jako první by se rodiče kratičce vzájemně představili, protože možná na několik let budou tvořit tým, musí se tedy vzájemně poznávat, dále se autorka v roli učitelky pokusí ve spolupráci s rodiči zaznamenat co od třídních schůzek, školy a výuky očekáváme; co rodiče ví o naší škole, o výuce, co by se chtěli dovědět. Zde by autorka ráda využila metodu „Kritického myšlení“ - V CH D. V závěru pak nastínění představy o vzájemné komunikaci a spolupráci, komunikační kanály, důvěra, nalezení společných cílů.
- *Oficiální rozloučení* – poděkování za účast, případnou aktivitu.
- *Prostor pro individuální rozhovory s rodiči* – být k dispozici opět s úsměvem a ochotou, vyslechnout všechny a ukázat svou dobrou vůli řešit i nepříjemné záležitosti se snahou dojít ke smysluplnému cíli.

7.1.2 Třídní schůzky A – skutečný průběh

Autorka dle svého plánu očekávala rodiče v připravené třídě, s každým se osobně přivítala podáním ruky, čímž byli někteří rodiče překvapeni, ale jejich komentář zněl, že s takovýmto jednáním nemají zkušenosti, nicméně to není nepříjemné.

Rodiče si bez problémů posedali okolo stolu a někteří prostřeli své vlastnoručně upečené, jiní koupené občerstvení. ... Byli to ti, se kterými se zná autorka blíže již z dřívější doby a mohli se tedy na tomto předem domluvit, i pro případnou motivaci ostatních na příští třídní schůzky.

Následovalo oficiální společné přivítání, poděkování za čas, který rodiče na schůzku věnovali, vybidnutí k „samoobslužnému občerstvení“ a seznámení s jednotlivými body programu první třídní schůzky.

VZÁJEMNÉ PŘEDSTAVENÍ

Jako první se všichni navzájem stručně představili. Začala učitelka, aby motivovala rodiče a dala jim případně „vzor“, jak začít, počítá s tím, že někteří rodiče mohou být nesmělí, stejně jako děti, mohou mít problém s ústním projevem, tréma může ovlivnit soustředění. Vše proběhlo bez problému, někteří rodiče se představili opravdu pouze ve stručnosti: své jméno a příjmení, místo bydliště a jméno svého dítěte ve třídě + svůj největší koníček, někteří přidali i své povolání, informaci o tom, kde dítě navštěvovalo mateřskou školu a z toho vyplývající informaci následnou – zda má jejich dítě ve třídě již nějaké kamarády, právě ze školky, nebo se nedávno přistěhovali a pro dítě je to zcela nová situace – nový dům, město, škola, spolužáci. Takto se přihlásila znovu o slovo právě jedna, na první pohled, velice nesmělá maminka s tím, že se představila co nejstručněji, ale když slyší některé další informace, považuje za velmi důležité sdělit to, že se nedávno přistěhovali, vůbec nikoho zde nezná a stejně je na tom i její dítě, byla velice ráda, když díky počátečnímu představování zjistila, že bydlí nedaleko jiného spolužáka svého synka, děti si spolu budou moci případně hrát, je seznámena s jeho rodiči, tudíž nebude v úplné nejistotě, ke komu že si její dítě chodí hrát. Někteří rodiče dokonce hned nabízeli pomocnou ruku: mohu přinést papíry na kreslení, pomoci s dozorem na výletech, pokud bude něco třeba, je možné mě kontaktovat a pokud to bude v mých silách, pomůžu. To bylo pro

učitelku velmi milým překvapením, protože toto téma si plánovala až na závěr schůzky, vyzvat rodiče, aby si případně promysleli, navrhli a napsali např. mailem či se osobně zastavili za učitelkou, jak by mohli třídě případně i škole s něčím pomoci.

VZÁJEMNÁ OČEKÁVÁNÍ

Rodiče – očekávání od školy a výuky: *děti se ve škole naučí číst, psát, počítat a angličtinu; budou se tam cítit dobře; když bude mít jejich dítě nějaký problém, učitelka se jím bude zabývat; školní svačinky, obědy ve školní jídelně; možnost komunikace s učiteli mimo třídní schůzky; provoz školní družiny odpoledne ale i ráno před vyučováním; nabídku kroužků; profesionální učitele; příjemné učitele; možnost pít i při vyučování; děti se budou učit spolupracovat, vzájemně komunikovat; rodiče budou pravidelně informováni o dění ve třídě i o práci svého dítěte; dobré by byly i nějaké akce mimo školu, abychom se více seznámili*

Zde jsme si vyčlenili ta očekávání, která je možné naplňovat v rámci třídy (výše označeno kurzívou).

Očekávání od třídních schůzek: informace o dění ve třídě: učení, ale i atmosféra, ovšem vše v obecné rovině, individuální záležitosti bez ostatních rodičů; jaké jsou plány do budoucna – školní i mimoškolní; obvyklé administrativní záležitosti: zápis, prezence, školní řády; příjemná atmosféra, aby se člověk nebál něco říct, na něco se zeptat

Učitelka – očekávání od rodičů a výuky: snaží se nejprve hledat očekávání, která by se shodovala s očekáváním rodičů - děti se ve škole naučí číst, psát, počítat a angličtinu; budou se tam cítit dobře; když bude mít dítě nějaký problém, rodiče budou spolupracovat a společně s učitelkou se jím budou zabývat; možnost komunikace s rodiči mimo třídní schůzky - osobně, emailem, telefon – dle situace; příjemní rodiče; děti se budou učit spolupracovat, vzájemně komunikovat, vyjadřovat své názory, obhajovat svá řešení, pracovat s chybou; rodiče budou

pravidelně informování o dění ve třídě i o práci svého dítěte; dobré by byly i nějaké akce mimo školu, abychom se více seznámili; rodiče budou komunikativní, svou nespokojenost, návrhy, nápady, připomínky, dotazy... budou řešit s učitelkou; budou dohlížet na přípravu dětí do školy: prvňáčky je nutné samostatnosti naučit postupně – příprava pomůcek včetně ořezané tužky či pastelky, domácí úkoly; rodiče budou sledovat pravidelné informace od učitelky a v případě potřeby aktivně reagovat: např. příští týden pojedeme do divadla, do pátku je třeba přinést 50,-Kč na lístek a dopravu; pomohou, pokud bude třeba – samozřejmě dle svých možností

Očekávání od třídních schůzek: zprostředkování informací o dění ve třídě: učení, ale i atmosféra, pokroky, neúspěchy, jejich zdůvodnění, diskrétnost v osobních záležitostech je brána automaticky, prostor na reakce rodičů negativní i pozitivní a následnou učitelčinu reakci na ně, možnost jejich obhájení; návrh plánů do budoucna - školní i mimoškolní – rodiče se k nim mohou vyjádřit, prezentovat i svá negativní stanoviska, případné návrhy na zlepšení v zájmu dětí, zda by něco nevyhovovalo lépe, prostě rozumně a věcně diskutovat, argumentovat; obvyklé administrativní záležitosti: zápis, prezenze, školní řády; příjemná atmosféra, aby se člověk nebál něco říct; na něco se zeptat; návrhy aktivit pro děti ale i pouze pro rodiče

V - CH - D co rodiče vědí (zabýváme se 1. stupněm ZŠ) o vyučování v naší škole; co by se chtěli dozvědět; co se dozvěděli

V - angličtina je vyučována od 1. třídy; číst se děti učí genetickou metodou; využívá se interaktivních tabulí; je k dispozici školní speciální pedagog; jinak normální výuka; ze zkušenosti při zápisu jsou tu snad příjemné paní učitelky

CH – podrobnější a konkrétnější informace k výuce angličtiny a čtení v naší třídě i k práci s interaktivní tabulí, totéž k práci speciálního

pedagoga, obecné informace o omlouvání dětí v době nemoci, uvolnění na rekreaci, dohánění zameškané látky, jak je to s plaváním

D – o výuce angličtiny přišly na schůzku informovat přímo paní učitelky, které budou ve dvou skupinách naši třídu vyučovat, odpověděli na všechny dotazy rodičů a nabídly své kontakty k případným dalším dotazům, které mohou vyvstat – dozvěděl jsem se; k výuce genetické metody třídní učitelka podala podrobný výklad a rodiče byli ubezpečeni, že budou pravidelně dostávat informace o konkrétním dění ve čtení naší třídy a kdykoli se mohou na čtení přijít do třídy podívat – dozvěděl jsem se; k podrobnějšímu seznámení s prací s interaktivní tabulí byla domluvena schůzka, protože z časových důvodů by se vše při této první schůzce nestihlo, kde si budou moci zájemci vše vyzkoušet, ptát se, opět platí nabídka návštěvy třídy a pozorování dětí při práci s tabulí – částečně jsem se dozvěděl, ale zároveň vím, kdy a jakým způsobem se dozvím další potřebné informace; obecné informace ohledně uvolňování, omlouvání... - všichni souhlasili s písemnou podobou elektronickým zasláním

ZÁVĚR

Společné cíle přirozeně vyplynuly z našich očekávání – ten nejjasnější a nejdůležitější: Jde nám všem o naše děti, v tom dobrém a pozitivním slova smyslu!!! K tomu patří samozřejmě vzdělání, výchova, všestranný rozvoj osobnosti dětí, příjemné prostředí, pozitivní tvůrčí atmosféra ve třídě, ale i mezi učitelem a rodiči. To ovšem nelze bez komunikace, takže jsme opět přirozeně a nenásilně dospěli k domluvě na naší společné komunikaci – opět vyplynulo z našich očekávání – učitelka poskytla rodičům svou mailovou adresu, kterou mohou využívat ke komunikaci týkající se dětí a dění ve třídě, k domluvě termínu osobní schůzky či návštěvy ve třídě, omlouvání dítěte či k jiným sdělením dle svého vlastního uvážení, dále poskytla číslo svého mobilního telefonu k využití v naléhavých případech či závažných a

bezodkladných záležitostech, totéž i rodič. A samozřejmě je možné po domluvě kdykoli komunikovat osobně.

ROZLOUČENÍ

Učitelka se se všemi oficiálně rozloučila, poděkovala za vytvoření příjemné atmosféry, za aktivitu rodičů a dala prostor k osobním konzultacím všem, kteří měli ještě potřebu něco soukromě řešit, ty probíhalo zcela odděleně od jiných rodičů, ostatní mohli ještě zkrátit své čekání posezením u prostřeného stolu s připravenou „kávičkou“ a drobným občerstvením, seznámit se blíže, popovídat si s již známými tvářemi...

7.1.3 Třídní schůzky A – hodnocení a návrhy na zlepšení

HODNOCENÍ

Učitelka měla po ukončení prvních třídních schůzek velmi dobrý pocit, i když to neznamena, že proběhlo vše zcela stoprocentně podle původního plánu.

PŘIVÍTÁNÍ

Uvítání rodičů proběhlo podle plánu. Někteří rodiče tento způsob přijali bez problémů, protože buď nemají jinou zkušenost, nebo jsou na takovéto jednání zvyklí či jsou povahy přizpůsobivé a berou to jako samozřejmost nového prostředí svého prvňáčka. Na jiných rodičích byly vidět rozpaky, ale nenašel se nikdo, kdo by přivítání odmítl. Rozpaky pramenily z toho, že se někteří rodiče s takovýmto jednáním nesetkali, jiní měli „plnou hlavu“ obav, otázek, zvědavosti apod., z nové paní učitelky, ostatních rodičů, ještě se zcela neztotožnili s novou rolí rodiče školáka a měli v plánu „proplížit se“ někam do zadní lavice a skrytě vše pozorovat zpozďálí, ale nebyli překvapeni nemile. Někteří rodiče se dotazovali na původ občerstvení, vyjádřili i své zklamání nad tím, že nebyli informováni, jinak by se též připojili, nyní je jim trapně, že nic

nepřinesli, ale vše bylo vysvětleno. Učitelka chápe a uvědomuje si všechny výše uvedené důvody, pocity i z toho vyplývající nutnost, všechny plánované aktivity a záležitosti týkající se rodičů vůbec, připravovat tak, aby se rodiče necítili do ničeho tlačeni, nebo naopak odstrčeni, aby měli možnost volby. Zároveň je třeba být k volbě, momentálnímu rozpoložení rodičů a celkově jejich osobnosti, tolerantní. Nehledat hned za neusmívajícím se či nesouhlasícím rodičem něco špatného či záludného, i když u některých rodičů bývá tato domněnka často oprávněná. Učitel by hned neměl být zklamán tím, že si všichni nevybrali právě to řešení, které se jemu zdálo jako to nejideálnější. Přivítání by autorka příště volila stejným způsobem.

VZÁJEMNÉ PŘEDSTAVENÍ

Hodnocení je obdobné, jako u přivítání. Jen se někteří rodiče po prvotním, velmi stručném představení znovu přihlásili o slovo, aby některé informace o sobě rozšířili (konkrétní případ popsán již v samotném popisu skutečného průběhu představování). Autorka sama je přesvědčena o tom, že vzájemné poznání se, je ve skupině velmi důležité pro nastolení atmosféry důvěry a spolupráce. Možná to byla jen velká náhoda, ale nikdo z rodičů proti tomuto bodu programu nic nenamítal, všichni se zapojili – někdo stručněji, jiný podrobněji, ale v tom byla právě svoboda jejich volby. I tuto část programu příštích „prvních třídních schůzek“ by autorka diplomové práce příště zcela určitě nevynechala. Na dalších průběžných schůzkách se již samozřejmě není nutné znovu představovat, ale určitě by stál za využití nápadu jedné z kolegyň – používat jmenovky na stolek. Možnost rozdání je např. právě ihned u dveří při osobním přivítání.

VZÁJEMNÁ OČEKÁVÁNÍ

Zde svou aktivitu projeví jen někteří rodiče, ale vše probíhalo v pohodě, nenastávalo žádné dlouhé a trapné čekání, než někdo něco

řekne, dokonce se našla i dobrovolnice – zapisovatelka. Autorka byla mile překvapena jednotlivými očekáváními rodičů, v množství bodů se s rodiči shodovala. Velmi důležitý pro ni a její další práci se třídou byl závěr této části – „máme společné zájmy, jde nám o naše děti, máme společný cíl“. Příště by se autorka vyvarovala chtít reakci striktně od všech rodičů. Bylo vidět, že pro některé je již osobní aktivity mnoho, po počátečním uvítání a seznamování. Opět zde hraje roli individualita rodiče. Je nutné zohlednit ji a rodiče zapojovat pomalu, postupně a citlivě.

V CH D – zde se autorka přesvědčila, že je nutné stále dokola raději vše vysvětlovat, samozřejmě citlivě s ohledem na postavení rodičů – jakožto dospělých osob, ne dětí, nebrat věci automaticky s tím, že je již vše dávno jasné, to již všichni vědí, je to léta obecně známé... Např. genetická metoda se v naší škole vyučuje 8. rokem, interaktivní tabule též používáme několik let, vše je k vidění při dnech otevřených dveří... Autorka počítala s dotazy k výuce angličtiny a obecnými dotazy typu: co má mít dítě na tělocvik, co má mít v tašce, i když i tyto informace rodiče dostávají v písemné podobě spolu s dopisem o přijetí do školy. Vůbec si neuvědomila, že někteří se teprve nedávno přistěhovali, nemají ve škole sourozence, nestihli den otevřených dveří... Poučení pro příště – připravit si v bodech vyčerpávající nabídku, rodičům ji předložit a dle jejich zájmu se potřebným bodům věnovat podrobněji.

ROZLOUČENÍ

Závěr proběhl v příjemné atmosféře, někteří rodiče opravdu zůstali a ještě si popovídali při kávě, někteří využili možnost osobní konzultace a právě v tom vidí autorka problém, protože čekání toho posledního bylo opravdu dlouhé. Příště by asi nabídla domluvu nějakého termínu a přesného času, aby schůzky byly pro rodiče opravdu příjemným a pohodovým posezením do úplného konce, kde se

společně řeší vše potřebné, týkající se třídy s jejich dětmi a nezkazilo vše závěrečné, „příšerné“ čekání na paní učitelku.

7.1.4 Třídní schůzky B – aplikace návrhů na zlepšení, hodnocení

Další třídní schůzky probíhaly v podobném duchu jako ty první. Proběhlo přivítání + jmenovky, které rodiče bez problému přijali. Vytvořili jsme v rámci výtvarné výchovy. Občerstvení se též konalo, tentokrát bez pocitu trapnosti některých rodičů, že právě oni nic nepřinesli. Tentokrát se někteří rodiče nedostavili, i když na prvních třídních schůzkách byli všichni, ale ze zkušenosti ostatních kolegů autorka ví, že to tak bývá. První třídní schůzky u prvňáčků jsou vždy v plné účasti, je to pro rodiče důležitý moment. S dalšími mají někteří rodiče problém, ale i to přináší dnešní doba, autorka chápe, že někteří se ze zaměstnání opravdu uvolnit nemohou. Podrobný zápis ze schůzek bývá k dispozici, nebo se rodiče informují mezi sebou, pokud je třeba, jsou domluveny individuální konzultace.

Atmosféra na této schůzce byla o poznání uvolněnější. Rodiče tentokrát věděli, co je čeká, již si schůzky jednou prožili. Absolvovali společně akci s dětmi „Zasad' si svůj strom“, nebyli tedy pro sebe již tolik anonymní. Autorka zde též využila jako „rozehříváčku“ aktivitu, kterou uvádí Z. Škvarková: „Vymění si místa ti rodiče, kteří...“⁵⁵ (mají rádi své děti, chtějí, aby jejich dítě bylo úspěšné, aby se jejich dítě dobře cítilo ve škole...) – opět známka společných cílů, ale i započetí příjemné odlehčené atmosféry. Do budoucna by autorka ráda využila i dalších možných aktivit, které popisuje např. Z. Kreislová ve své knize „Krok za krokem první třídou“.

Při následných třídních schůzkách dokonce rodiče celou třídu připravili a přivítali naopak oni autorku, protože musela být přítomna na školní poradě, která končila těsně před schůzkami. To bylo pro ni

---

⁵⁵ŠKVARKOVÁ, Z. *Rodina škola vo vzájomnej spolupráci*. Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica 2010. ISBN 978-80-557-0024-3.(s.111)

velice milým překvapením, zároveň ji tento skvělý zážitek utvrdil v tom, že její práce má smysl a čas na ní vynaložený není ztracený.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita – třídní schůzky naplňují první kritérium rámce kvality, tedy: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.“ Především se jedná o třetí indikátor: „Učitel zapojuje rodiny dětí do rozhodování o věcech související s životem třídy/školy“. Autorka se při nich snaží rodiče zapojovat do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy. Je jimi plánování aktivit, nabídky rodičům – členství v Radě školy, dohody o případné vzájemné spolupráci na vytváření učebního prostředí třídy a školy, či pomoci při organizaci různých aktivit.

7.2 „Zasad' si strom splněných přání“

7.2.1 Východisko a průběh

Tato akce byla celoškolní. Jednalo se o slavnostní otevření multifunkčního centra při základní škole, ve které autorka pracuje. Byl to výsledek projektu, který zvítězil v konkurenci ostatních škol v regionu a byl spolufinancován z prostředků Evropské unie. Jeho součástí byla i venkovní úprava okolí centra a s ní související sázení stromů. Patronaci nad nimi získali právě prvňáčci.

Termín byl ihned na počátku školního roku a autorka toho využila k prvnímu neformálnímu setkání s rodiči a dětmi mimo půdu budovy školy. Pozvání proběhlo ihned v prvním dnu školní docházky. Zde autorka využila té výhody, že byli účastni všichni v plném počtu, a tak mohli být i všichni osobně pozváni a s podrobnostmi akce obeznámeni. Jednou z podrobností byla informace, že mimo sázení, občerstvení..., budeme ještě všichni mít možnost na stromky zavěsit

svůj list s přáním, které možná právě ten náš třídní strom může pomoci vyplnit.

Na tuto první společnou akci se dostavila valná většina rodičů s dětmi. Autorka se je opět všechny snažila s úsměvem na tváři přivítat, projevit radost z jejich účasti a rodiče to opětovali. Proběhly nejprve mnohé oficiální záležitosti, které jsou vždy s uváděním takovýchto projektů spojeny. Dále to bylo společné zpívání s dětmi a kytarou. Pak se prvňáčci konečně dočkali samotného sázení a zavěšování listů s přáními. Rodiče vydatně pomáhali. Tatínkové „zaučovali“ práci s rýčem, vyzvedávali děti, aby si mohly právě ten svůj list zavěsit ještě výše a maminky je s úsměvem sledovaly, významně chválily jejich zdatnost a upravovaly holčičkám vady na kráse, které práce s hlinou a rýčem způsobila.

Pak již byl čas na občerstvení a „volnou zábavu“. Děti si se samozřejmostí a spontánností sobě vlastní začaly společně hrát a ochutnávat z množství připravených lahůdek. Někteří dospělí rodičové nesměle postávali. Toho využila autorka k neformální konverzaci. Mnozí rodiče se připojili se svými postřehy i dotazy, spojenými s prvními dny školní docházky jejich dětí.

7.2.2 Zhodnocení a návrhy na zlepšení

Časová investice, kterou autorka vložila, se zcela určitě vyplatila, i když bylo možné po všech oficialitách z akce odejít. Navázání bližších vztahů s rodiči je vždy přínosné. Do budoucna je ovšem nutné všechny akce plánovat a dávat rodičům vědět co nejvíce dopředu, aby měli možnost přizpůsobit si, v případě zájmu na jejich účasti, svůj časový rozvrh. Též je, podle mínění autorky i její zkušenosti, velice důležité ohlídat si, aby komunikace probíhala opravdu se všemi rodiči, v přibližně stejném rozsahu, samozřejmě pokud je to jen trochu možné. Předejde se tak mnohým zbytečným domněnkám rodičů a z toho plynoucím dalším nepříjemným okamžikům – například „...no jo, s tím

se baví a já jí nejsem dost dobrý...“, což bývá na malém městě, kde autorka působí, dosti častým jevem.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita – autorčin osobní dojem ukazuje, že celkově se akce vydařila, protože komunikace s rodiči nastala, atmosféra byla příjemná. Byla využita příležitost ke vzájemnému sdílení zkušeností, starostí, poznatků, k diskuzi vůbec. Nezanedbatelná je i možnost bližšího vzájemného poznávání se. Je tak naplňováno především druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.“ Konkrétním plněným indikátorem je indikátor třetí: „Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.“

7.3 „Školení“ první pomoci

7.3.1 Východisko a průběh

Zde autorka využila dávné nabídky maminky, která je povoláním zdravotní sestrou na jednotce intenzivní péče. V současné době je na mateřské dovolené, miminko již odrostlo, a tak má čas na návštěvu třídy své dcery a odborné znalosti na představení první pomoci dětem. Autorka čekala s pozváním na okamžik, kdy se tímto tématem s dětmi zabývala dle ŠVP v rámci vyučování. Tento důvod, proč od nabídky uplynul tak dlouhý čas, znala i maminka, aby nedošlo k negativní domněnce, že učitelka o pomoc nestojí. Celá akce byla naplánována jako projekt (viz příloha 1/1). Vystoupení maminky bylo skvělé. Připravila si vše s ohledem na věk dětí, s názornými ukázkami, děti si vše mohly vyzkoušet, klást dotazy. Měly možnost vidět i zajímavou prezentaci na interaktivní tabuli.

7.3.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

V tomto případě měla autorka předem maličko obavy z toho, jak si maminka před třídou povede, protože sama autorce říkala, že má z toho přeci jenom strach, je to její premiéra. Též tu byl otazník nad tím, jak děti budou maminku své spolužačky akceptovat, protože pro některé je to teta, se kterou se velmi blízce znají, pro jiné naopak zcela cizí člověk. Ale žádná z obav se nenaplnila. Děti se prostě chovaly tak, jako obvykle, jejich spontánnost mamince přidala na kuráži a vše „šlo jako po másle“. Pro děti to byla autorita a vzhlížely k ní s úctou, protože někdo, kdo pracuje na JIP, „to je teda odborník, to se od něj naučíme věci“. Byla vidět i zkušenost maminky s vlastními dětmi. Dle názoru autorky jsou takováto setkání velice přínosná, protože děti si z vyjimečných okamžiků odnesou ještě mnohem více, než z obvyklých a běžných situací. Cítí se skvěle, když je za jejich práci pochváli i někdo „cizí“. Zároveň je to i výhodou z pozice učitele. Ve dvou se pracuje lépe, rodič blíže pozná nelehkou práci učitele. I maminka po skončení celého projektu sdílela, že pracovat „s takovým pytlek blech“ je pěkně náročné, zorganizovat je, něco naučit. V neposlední řadě je tu opět příležitost k bližšímu vzájemnému poznávání v různých situacích, je čas i na neformální komunikaci.

Jediným nedostatkem, který by se příště dal zcela jednoduše odstranit, byla práce s interaktivní tabulí. Maminka měla připravenou prezentaci v Power Pointu, věděla, že s interaktivní tabulí by se dala udělat pro děti ještě atraktivnější, ale nechtěla učitelku obtěžovat a zdržovat... Učitelka zase nechtěla mamince nabízet předem pomoc a blíže ji s tabulí seznamovat, aby se jí nějak nedotkla, že je nedokonalá... Nakonec se svým domněnkám a obavám obě zasmály a bylo jim jasné, že příště již k takové situaci nedojde. A to je opět důkaz, že je nutné komunikovat.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita – maminka třídě jednoznačně obohatila výuku. Využití její nabídky plní třetí kritérium standardů rámce kvality: „Učitel využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.“ Především je to první jeho první indikátor: „Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).“

7.4 Seznámení rodičů s možnostmi práce na interaktivní tabuli

7.4.1 Východisko a průběh

K této akci přivedla autorku právě minulá zkušenost. Rodičům nabídla ve večerních hodinách, aby měli rodiče větší šanci se dostavit, posezení s ukázkami práce na interaktivní tabuli. Rodiče si mohli potřebný program nainstalovat i doma, škola má svolení dodavatele, a využívat jej s dětmi k domácí přípravě. Samozřejmě to byla pouze nabídka a autorka i nadále v práci s dětmi tento fakt brala v úvahu, např. nedávala žádné společné úkoly s využitím programu Smart, aby se někteří nemuseli cítit špatně, protože např. doma nemají kvalitní počítač, který by program přijal.

Akce se zúčastnil velký počet rodičů, tedy hlavně tatínků, což v první chvíli autorku zaskočilo a znejistilo. Opět vyvstaly domněnky – tatínkové, počítačový experti, programátoři, co když se něco pokazí, budou se posmívat. To byly zpočátku dost nepříjemné pocity. Ukázalo se však, že strach byl zbytečný. Rodiče vytvořili skvělou atmosféru, panovala pozitivní nálada. Autorka hned od počátku neskrývala svůj vztah k počítačové technice, nepostavila se před rodiče jako počítačový umělec, vševěd a specialista na interaktivní tabule, ale dala najevo, že to, co potřebuje k výuce, se samozřejmě naučí, aby děti nijak nestrádaly

jejími nedostatky, počítačovou techniku běžně využívá, ale v případě nouze klidně a bez ostychu zavolá školního IT odborníka a nechá si poradit. Mnozí rodiče přitakávali a sdíleli stejnou zkušenost, což autorku povzbudilo a celý večer proběhl bez potíží.

7.4.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Jako první pozitivní věc autorka vidí – neostýchat se a být upřímný. Opět se tato vlastnost ve vztahu s rodičem vyplácí a předejde se zbytečným trapným situacím. Rodiče upřímnost opětuji. Upřímnost je jedním ze základů všech dobrých vztahů.

Rodiče byli vděční za stanovenou hodinu začátku, jejich pracovní vytížení omezuje jejich volný čas. Zároveň se ujistili, že i když si děti „jen hrají s počítačem“, učí se při tom konkrétním vědomostem, ale i spolupráci, toleranci. Zbavili se obav, že jejich děti celý den koukají na tabuli, protože viděli, že právě ona interaktivní tabule je pouze jedním z mnoha dalších využívaných prostředků ke vzdělávání, které přináší spolu s dalšími technologiemi tato doba.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita – touto aktivitou se podařilo naplňovat především druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.“ Konkrétním plněným indikátorem je indikátor první: „Učitel je v pravidelném kontaktu s rodiči dětí, průběžně je informuje o pokrocích, vzdělávacích cílech vyplývajících z kurikula, o akcích třídy/školy, a to prostřednictvím osobních setkání i písemných materiálů.“

7.5 Prezentace vlastního tématu dětí ve spolupráci s rodiči

7.5.1 Východisko a průběh

Tuto aktivitu zvolila autorka jako jeden z prostředků rozvíjení kompetence k učení a jako další možnost rozvoje spolupráce s rodiči

děti. Jednou z možností, jak rozvíjet kompetence k učení, jsou prezentace. V její praxi se velmi osvědčily. První zadání se týká tématu, které si děti naprosto svobodně vyberou – to co je zajímavé, co dělají ve volném čase, co mají rády... Jejich úkolem je seznámit spolužáky se svým tématem na základě předem dané osnovy, která je ovšem zpočátku pouze orientační: proč si téma vybraly, něco z jeho historie, zajímavé osobnosti spojené s tématem a využití pro praktický život a vlastním nápadům se meze nekladou.

Za velice důležité považuje autorka o všem předem podrobně informovat rodiče (viz příloha 2/5). Děti pro ně dokonce vytvořily pěkné pozvánky. Rodiče tentokrát mohou být nápomocní v tom, že nic nebudou dělat, tím je myšleno, že dětem nevytvoří skvělou PP prezentaci a vše neudělají za ně, pouze mohou vytvořit „předpremiérové publikum“ a dají tak šanci dětem, aby si vše vyzkoušely předem, či se stát odbornými konzultanty. Samozřejmě jsou zváni hlavně na samotnou premiéru ve škole.

V den „D“ se třída začala plnit hned po otevření školy, ač jindy spíše s včasnými příchody bojuje. Třída byla upravena na prostor pro publikum – židličky narovnané do řad, lavice sesunuté ke stěně třídy. Druhým prostorem byla přední část třídy, tedy místo pro vlastní prezentace.

Děti byly dobře naladěné, i když nervozita z velkého publika u některých přeci jenom malinko patrná byla. Z rodičů přímo sálala. Děti svými výkony dokázaly, že jsou vynikajícími žáky. Jejich vlastní vystoupení, chování po celou dobu průběhu prezentací, dotazy k věci, reagování na dotazy... Rodiče byli nadšeni a autorka též.

7.5.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Účast rodičů při vyučování - pustit rodiče do třídy - nepřinese to jen samé nepříjemnost? Právě naopak. Je to příležitost vidět se s rodiči

a vzájemně prožít okamžiky společné podpory dětí na konkrétním místě v konkrétním, společně stráveném čase.

Návštěvy rodičů ve třídě nabízí i možnost bližšího vzájemného poznání se, nezanedbatelný není ani zážitek dětí. Pozitiva jsou zde dána i pro samotnou práci učitelky. Jistě ji povzbudí, když rodiče chválí, co vše se děti naučily, jak ve třídě pracují. Nedochozí ke zbytečným domněnkám rodičů – co v té škole vlastně dělají, ta učitelka, „*jestli ona není zlá na našeho Pepíčka...*“.

Jako zajímavý a snad v budoucnu i uskutečnitelný přišel autorce návrh jednoho z rodičů a to udělat prezentace rodičovské. Pro děti to bude zcela jistě „super“ zážitek.

Jediným negativem této akce bylo, že autorku vůbec nenapadlo pozvat vedení, paní zástupkyně vyjádřila své politování, že nebyla přítomna. Příště bude vše určitě napraveno.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita – tato návštěva rodičů ve třídě v průběhu vyučování naplňuje první kritérium, tedy: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.“ Toto plnění se týkalo zejména prvního indikátoru: „Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování.“

7.6 V sobotu do školy? Hurááá!

7.6.1 Východisko a průběh

Tato společná aktivita s rodiči ve třídě a následný výlet vznikl na základě autorčiny nemoci v oficiální školní den otevřených dveří. Podařilo se urychlit stanovení jejího termínu. Jinak byl společný den s rodiči ve třídě plánován již delší dobu. Termín se ale stále nedařilo

domluvit pro vysokou nemocnost dětí, velký počet rodičů byl zaneprázdněn, panovalo špatné počasí..., ale na základě onoho známého hesla: „*když se chce, všechno jde*“, se náhle termín objevil a většině i vyhovoval. Záměrně byla zvolena jedna sobota, protože ve všední den by se jistě mnohým rodičům nepodařilo s dětmi, které se tolik těšily, dorazit.

V plánu byly dvě části dne – dopoledne ve škole s normální výukou a odpolední výlet k nedaleké zřícenině. Autorka měla na dopoledne připravené aktivity, které běžně s dětmi dělá, aby rodiče viděli opravdovou realitu všedního dne ve třídě jejich dětí. Ze zkušenosti sama dávno ví, že s dětmi ani nelze předstírat něco jiného, „aby se zalíbila rodičům“, dětská spontánnost a upřímnost okamžitě vše odhalí. Dopoledne probíhalo ve třídě se samostatnou prací v lavicích, dále následovala skupinová práce, naše tzv. „pátračka“. Děti mají po škole rozmístěné úkoly, plní je společně ve skupinách a na závěr všichni společně hodnotíme.

Po „vyučování“ následovala krátká strategická porada o přesném průběhu odpoledne. Dohoda zněla: „*Tam pojedeme vláčkem, zpět půjdeme pěšky*“. Někteří rodiče předem avizovali, že i cestu zpět absolvují vlakem ze zdravotních důvodů, nebo cestě bránil příliš malý sourozenec, ale pro některé hrály roli i časové důvody. Poté nastaly dva krásné momenty: jedni rodiče ten den odlétali na dovolenou a i přes nedostatek času si vše zařídili tak, aby mohli být se třídou. A tím druhým byla nabídka ostatních rodičů jednomu tatínkovi, který se pěšího pochodu nemohl účastnit z vážných zdravotních důvodů. Jeho dítě po výletě moc toužilo. Ostatní rodiče nabídli, že holčičku bez problémů vezmou „pod ochranná rodičovská křídla“. Onen tatínek na oplátku nabídl, že je autem vyzvedne v cíli cesty a odveze domů. Rýsuje se vzájemná přátelská spolupráce mezi rodiči samotnými.

Za nádherného slunečného počasí následoval odchod na nádraží, kde završil těšení dětí na jízdu vlakem „*dvoupatrák*“. Očekávan byl jen „*pantáček*“. I někteří rodiče projevovali obrovské nadšení, protože jak pravili, nejsou zvyklí jezdit vlakem, slovy jedné maminky: „...poposkakování autem v ranních kolonách je úděsné, ale koukat pěkně v klidu z vlaku, to je krása...“. Atmosféra byla opravdu výtečná. Po vystoupení z vlaku nemohl hned na nádraží nikdo odolat stánku se zmrzlinou. Maminky i autorka si notovaly, že „...*holt nějakaj ten cukřík navíc vypochoďuj*“. Pak nastala „velká chvíle tatínků“, kteří se ujali role turistických průvodců a přímo „veledůležitě“ udávali ten nejlepší směr cesty za společným cílem. Děti se cestou vyskotačily a dospělí měli čas na popovídání si. Cesta utekla tak rychle, že ani nebylo možné uvěřit, když se před očima všech objevil cíl, ona tajemná zřícenina, ve které čekal na děti poklad. Jeden tatínek si „*jakože odskočil*“, aby mohl poklad pro děti nepozorovaně uložit. Hledání nebylo snadné, ale ta radost, když se konečně poklad objevil! Byly jim sladkosti od rodičů.

Nedaleko zříceniny je i přívoz s převozníkem, který má vizáž opravdového „mořského vlka“, a drobné občerstvení s možností opékání buřtů na ohni, skvělou červenou limonádou pro děti, chlazeným pivem pro některé tatínky a maminky. Samozřejmě nebylo možno nevyužít. Děti byly nadšené a dospělí si to též užívali. V dnešní uspěchané době není takových chvílek mnoho.

Pak nastal ten „velký okamžik“, všichni nastoupili na loď a svezli se na druhý břeh řeky. Najednou to sice nešlo, ale na etapy ano. Na druhém břehu celá skupinka užívala měkkého trávníku, děti si mohly díky slunečnému počasí dokonce „vycákat“ nohy v řece, díky krásnému počasí. Pak nastalo loučení s těmi, kteří se museli vrátit vlakem, a ostatní se vydali na zpáteční pěší cestu. Půvabnou kulisu tvořila okolní nádherná příroda, děti viděly i volavky, veverku, ryby a jiné přírodní zajímavosti. Autorka se cestou s rodiči hodně sblížila, obzvláště ke

konci, kdy již nohy, tedy pouze ty dospělé, pociťovaly nějaký ten kilometr navíc od denního normálu, ovšem děti byly neúnavné, dodaly starším energii, takže dobrá nálada vydržela až do cíle, kde bylo při loučení všem líto, že už se musí rozejít.

7.6.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Z reakcí rodičů, dětí a svého vlastního dojmu, autorka tuto akci hodnotí jako velmi vydařenou. Rodiče kladně hodnotili výběr víkendového dne, líbil se jim i průběh vyučování. Ujasnili si odpovědi na některé své otázky týkající se vyučování, líbilo se jim, že viděli, jak děti pracují s tabulí, i jejich sebehodnocení při skupinové práci. Vyzdvihovali fakt, že se děti vůbec nebojí přiznat chybu, že se zamýšlí nad tím, jak svou práci příště vylepšit, sami to ze školních lavic neznají. Dle mínění autorky jsou takové akce pro učitele velkým usnadněním práce. Nemusí stále sepisovat nějaká vysvětlování, sestavovat písemné obhajoby své práce...

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita – aktivita naplňovala první kritérium rámce kvality: „Učitel utváří partnerský vztah s rodinami dětí, nabízí rodinám i dalším členům komunity možnost zapojit se do výchovy a vzdělávání dětí, zapojit se do života učící se společnosti.“ Toto plnění se týkalo zejména prvního indikátoru: „Učitel zapojuje rodiče dětí i členy rodiny a komunity do vzdělávání dětí, umožňuje jim aktivní vstup do výuky, vítá jejich přítomnost ve třídě v průběhu vyučování.“ Mnozí rodiče jsou zprvu nejistí, nejsou zvyklí navštěvovat vyučování, být přítomni přímo vyučovacího procesu svého dítěte. Zpětně ale autorka z jejich reakcí vidí uspokojení. Je to jasná informace, jak to ve třídě jejich dítěte funguje. Nejsou to nepodložené domněnky, kusé informace, které dítě doma sděluje, nebo pouze písemné zprávy od učitele, který si může ve finále napsat cokoli. I pro autorku samotnou jsou rodiče ve výuce přínosem. Důvodem je právě jejich informovanost. Nenastává zbytečné řešení

nedorozumění, panuje atmosféra důvěry. Ale nabízí se i možnosti jejich vlastní aktivity, na základě poznání, jak to ve třídě chodí.

Výlet, dle názoru rodičů, se kterými se v tomto případě autorka zcela shoduje, byl skvělou příležitostí k bližšímu vzájemnému seznámení se. Ale někteří rodiče si jej velice užívali i ve smyslu „společné rodinné akce“, kterých v některých rodinách nebývá pro velké časové vytížení mnoho. Pokud může být někdy škola ještě i malinkým pomocníkem v utváření pěkné atmosféry v rodině, je to skvělé.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita – odpolední společný výlet naplňuje především druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.“ Konkrétním plněným indikátorem je indikátor třetí: „Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.“ Autorka zde vidí velkou příležitost ke vzájemnému sdílení zkušeností, starostí, poznatků, k diskuzi vůbec. Nezanedbatelná je i možnost bližšího vzájemného poznávání se. Vše tento výlet opravdu potvrdil a rodiče svými reakcemi autorku ujistili o stejném pohledu.

7.7 Návštěva v domově seniorů

7.7.1 Východisko a průběh

Iniciátorem této akce byla jedna maminka pracující v nedalekém domově pro seniory. Pozvala třídu a autorka pozvání se třídou ráda přijala. Na setkání se s dětmi připravovala nejen nácvikem programu a tvořením dárků, ale i povídáním o takovýchto domech, starých lidech a našem chování k nim. Většina rodičů i dětí měla již předem z akce radost. Bohužel v dnešní společnosti se stále najdou tací, kterým staří lidé vadí a kteří si myslí, že by něco takového děti neměly vidět, protože by je to mohlo negativně ovlivnit. Autorčina třída nakonec vyrazila na návštěvu úplně celá za doprovodu jiné maminky, která též pracuje

nedaleko zmíněného domova, takže nabídla, že třídu doprovodí až na místo jejího cíle (aby mohla pomoci, jela do práce o vlak dříve). Autorka veškerou pomoc a aktivitu rodičů velmi oceňuje a vítá. Když třída dorazila na místo, všichni je velmi vřele přivítali. Děti nejprve představily svůj program, obdarovaly babičky a dědečky. Následovala prohlídka domova a pak všichni s radostí využili i připraveného občerstvení. Nálada byla velmi pozitivní, a tak došlo ještě na dalších pár neplánovaných písniček u klavíru. Děti se chovaly moc pěkně. Všichni je chválili a ony na to byly patričně hrdé. I zpáteční cesta vlakem proběhla bez potíží. Ve škole ještě zbyl čas o všem si znovu popovídat, vše zhodnotit. Děti měly velmi dobrý pocit z toho, že někomu udělaly radost. Celá třída dospěla k názoru, že si takový zážitek nemůže nechat jen pro sebe, tak společně napsali článek a poslali jej do regionálního tisku. Jaká byla radost, když přišla velice milá a pochvalná zpráva s ujištěním, že článek vyjde. (viz příloha 3/8). To byl vlastně takový „zlatý hřeb“ snažení, vidět, že to má smysl.

7.7.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Je dobře, když okolí vidí, jak děti opravdu pracují, že škola je nevede pouze ke správnému čtení, psaní a počítání, že jim může být nápomocna i v náhledu na opravdové hodnoty, obzvláště v dnešním uspěchaném světě, kdy společnost právě na hřejivou lidskou sounáležitost občas zapomíná. Možná by stálo zato příště zapojit i starší spolužáky, případně se poradit s rodiči, co by se všechno ještě v tomto směru dalo s dětmi zorganizovat. V městečku, kde autorka působí, začal pracovat klub seniorů a bude tam v brzké době otevřen i domov pro seniory, takže šancí k aktivitě bude jistě dost a ještě s výhodou místa školy, tedy bez komplikovaného dojíždění.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita

Díky využití nabídky maminky se udály tři věci, které autorka považuje za velmi důležité. První je konkrétní spolupráce s rodiči, druhou je

vedení dětí k rozvoji sociálního citění, empatii a třetí je možnost vhledu okolní komunity do dění ve třídě. Tím je naplňováno třetí kritérium rámce kvality: „Učitel využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.“ Především je to jeho první indikátor: „Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).“

7.8 Co to tu máme vlastně za „továrnu“?

7.8.1 Východisko a průběh

Této akci předcházela nabídka rodičů, kteří v městečku, kde je škola v níž autorka pracuje, vlastní prosperující rodinnou firmu s kovovýrobou. Jsou to velmi milí a skromní lidé i skvělí rodiče. S nabídkou přišli ve chvíli, kdy zjistili, že se třída jejich synka zabývá ve škole tématem lidských povolání. Děti se moc těšily, protože spolužák, právě synek oněch rodičů, s nadšením předem vyprávěl, co všechno tam děti čeká, jaká pro ně připravili překvapení, byl statečný a konkrétnosti neprozradil. Když třída dorazila na místo, všichni již čekali a děti se opravdu měly na co dívat. Povolání svářeč, lakýrník, konstruktér – se vším, co k tomu počítač dovede, skladník, montér vozíků, paní účetní, paní, která vyřizuje objednávky a jedná se zákazníky... Ten den ve firmě téměř zastavili vlastní provoz a děti si mohly skoro všechny profese vyzkoušet vlastníma rukama, dokonce si samy vyráběly drobné dárky, které si odnesly na památku domů. (viz příloha 4/9 fotoalbum) Děti se chovaly příkladně, měly spoustu velmi chytrých dotazů k věci, až byl tatínek „majitel“ překvapen, do jakých podrobností zacházejí. Ukázaly se i jako dobří řemeslníci, a velice brzy by jistě dokázaly naprogramovat všechny ty stroje, které dokáží s plechu vyřezat třeba právě to jejich autíčko či srdíčko.

7.8.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Zde se autorka opět přesvědčila o obrovské výhodě spolupráce a dobrých vztahů s rodiči. Seznámit se s tolika povoláními, ještě si je téměř všechny prakticky vyzkoušet (s trpělivým dohledem všech), to opravdu žádný, ani ten sebelepší výklad či interaktivní tabule nemohou dětem nahradit. Rodič zastoupí učitele v roli odborníka a děti jistě na takové chvíle nezapomenou.

Další výhodou takovýchto aktivit je „neplacená reklama“ pro školu. Co více může prokázat její kvality a reprezentovat ji na veřejnosti než to, že se děti samy prezentují tak, jak to dokázaly při této návštěvě. Rodiče jsou o všech třídních aktivitách pravidelně informováni, takže aktivita jiných dodává odvalu i těm ostatním a postupně se jich zapojuje více.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita –

Tato akce naplňuje třetí kritérium rámce kvality: „Učitel využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.“ Především je to jeho první indikátor: „Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).“

7.9 Loučení před prázdninami

7.9.1 Východisko a průběh

Tato akce byla spontánním kolektivním nápadem. Společně nejdříve všichni uvažovali o tom, že něco „podniknout“ na závěr školního roku by chtěli, ale... Nakonec to vyhrál táborák, protože: „*to skoro nic nestojí, nikdo nemusí bejt svázaněj nějakejma formalitama, prostě se sejdem s buřtíkem a v teplákách na školní zahradě, zazpíváme si u ohně s kytárou, případně si něco zahrajeme, ale nebudeme nic hrotit,*

prostě vše v klidu a pohodě, jak to přijde...“ Opravdu to přišlo. A bylo to krásné. Tatínkové dopravili dostatek dřeva, rozdělali oheň, samozřejmě nechyběla úvodní „Červená se, line záře...“ a začalo opékání, vůbec nikomu nevadilo, že se momentálně stravuje velice nezdravě. Pak byla chvilka na volnou zábavu: děti s nadšením předváděly své kousky na zahradních prolézačkách, dospělí měli možnost konverzace. Dále následovalo společné zpívání s kytarou. K velké radosti autorky si přinesl nástroj i jeden tatínek a ve hře ji podpořil. Došlo i na soutěž rodinných týmů, ve které všichni zvítězili – „hledej, ke komu patříš“ (známá scénka z filmu Sněženky a machři „taťuldóó..., Viléme..., já píši Vám...), nejdříve probíhalo hledání mláďátek – pouze po zvuku, který dané zvíře vydává, a ve druhém kole přišly na řadu „Večerníčky“, tedy postavy z nich. Někteří rodiče zpočátku trochu váhali, ale děti je prostě „udolaly“. Nakonec se všichni od srdce tak nasmáli jako již dlouho ne. Poté následovala ještě chvilka zpívání a dále již volná zábava, opět možnost k vzájemnému popovídání si, bližšímu seznámení se... Rozloučení, společný úklid, druhý den již pouze vysvědčení a tolik vytoužené prázdniny.

7.9.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Z reakcí účastníků i z dojmů autorky samotné lze usoudit, že takto pojaté rozloučení se školním rokem bylo vydařené. Zúčastnilo se asi pětasedmdesát procent rodičů. Autorka je si vědoma toho, že někomu takováto setkání vyhovovat nemusí. Nelze se na nikoho zlobit. Je to právo každého, a proto je dobré plánovat různorodé činnosti, aby byla možnost volby pro všechny rodiče. Dále autorka vidí přínos takovýchto setkání v možnosti bližšího vzájemného poznávání se a v neposlední řadě je to obrovský zážitek pro děti, což bylo patrné z mnohých jejich reakcí. Je dobře, pokud se mohou pohybovat v příjemném prostředí s dobrou atmosférou.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita –
toto společné setkání naplňuje svým obsahem především druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.“ Konkrétním plněným indikátorem je indikátor třetí: „Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.“

7.10 Co se to děje v lese za pilou?

7.10.1 Východisko a průběh

Autorka obdržela od rodičů dřevěné odřezky a hobliny z pily, již rodiče vlastní. S dětmi je do posledního kousku využila v pracovních činnostech. Děti ve spolupráci se spolužáky ze sedmé třídy vystavěly nádherné domky, kapličky, obrázky...(měly naprostou volnost k tvoření s využitím tohoto materiálu). Pro autorku bylo velice příjemné sledovat při této činnosti spolupráci velkých i malých, zanícení pro práci a velmi originální nápady.

No a odkud pochází tento voňavý materiál, který má tolik možností využití? Všichni věděli od spolužáka, že jej přivezl jeho tatínek, který vlastní pilu. A proč se tam nepodívat? Autorka domluvila s rodiči termín a vypravila se s dětmi na cestu, kterou absolvovali v autobusem. Přivítání byli všichni již na autobusové zastávce. Společně odešli na pilu, kde je čekala podrobná prohlídka se všemi detaily, včetně prohlídky různých druhů dřeva a jejich struktury (v prvoce byly tématem zrovna stromy a keře). Děti opět prokázaly, že jsou vnímavými žáky. Jejich zajímavé dotazy, postřehy i chování byly příkladné.

Po prohlídce pily ovšem ještě čekalo překvapení, které maminka, spolumajitelka, připravila se svou starší dcerou – učitelkou v MŠ, sestrou našeho spolužáka. V lese za pilou všichni putovali za skřítkem,

ochráncem celé pily. Děti měly připravené úkoly, na konci je čekal „pařezový skřítek“ a jeho sladký poklad – koláčky pro děti.

Zbývala ještě nějaká chvíle do odjezdu autobusu, kterou všichni strávili na zahradě za pilou. Děti si zahrály fotbal, pozorovaly a krmily ryby v jezírku, dospělí samozřejmě dohlíželi na jejich bezpečnost, ale zároveň se stihli ještě blíže poznat, neformálně si popovídat. Maminka vyjádřila svůj obdiv k práci všech pedagogů. Zcela vážně prohlásila, že jedno takové dopoledne s tolika dětmi se jí moc líbilo, ale na pravidelnou práci ve školním prostředí by „neměla nervy“.

Všichni se pak společně odebrali na autobusovou zastávku. Děti byly plné skvělých zážitků, poznatků a vědomostí.

7.10.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Pozitiva takových akcí vidí autorka nejen v přínosu pro děti, jak již bylo výše uvedeno, ale i pro ni samotnou. Blížší vzájemné seznámení s rodiči, jejich hlubší vhled do dění ve třídě i do učitelské profese. Motivace pro ostatní rodiče: v současné době autorka připravuje výlet do Chuchle „na koně“, kde pracuje jedna maminka, dále se s dětmi připravuje na prohlídku Národního divadla v Praze – opět nabídka z jedné rodiny. Mnozí učitelé mají obavy z bližšího kontaktu s rodiči, či jejich „vpuštění do třídy“. Nejinak to bylo i u autorky, obzvláště když slyšela mnohá varování zkušenějších kolegů, ale její vlastní zkušenost ji přesvědčila o opaku. Spolupráce s rodiči vůbec není na škodu, ale právě naopak. Proč nevyužít takových nabídek pro zpestření výuky.

Učení touto cestou je to nejlepší, co může pro děti být. Rodiče v roli odborníka jsou pro proces vzdělávání dětí velkým přínosem. Autorka si jejich aktivity v tomto ohledu velice váží. Museli přizpůsobit svůj čas i provoz na pile, aby dětem mohli představit vše v bezpečném prostředí. A ten „skřítkový“ bonus navíc, to je jasný důkaz, že rodiče mají ke škole dobrý vztah a jsou ochotni pro ni něco udělat.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita –
tato aktivita naplňovala svým obsahem třetí kritérium rámce kvality: „Učitel využívá k obohacení vzdělávání nabídky zdrojů, které mu poskytují rodiny dětí i širší komunita.“ Především je to jeho první indikátor: „Učitel navazuje kontakty a vytváří přátelské vztahy s lidmi, organizacemi a institucemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí, získává od nich odbornou i materiální podporu, umožňuje dětem v rámci výuky vstoupit s těmito lidmi do kontaktu (exkurze, návštěva ve třídě).“

Samozřejmě byli o akci informováni všichni rodiče – zcela určitě jim své nadšené zážitky vyprávěly děti, ale email s fotkami zaslala i učitelka, je to ve třídě pravidlem. V některých případech se o fotografování a následnou „distribuci“ starají rodiče sami.

7.11 Vánoční zastavení s rodiči

7.11.1 Východisko a průběh

V tomto případě byly iniciátory děti. Ve škole, kde autorka působí, jsou třídní vánoční „besídky“ tradicí. Většinou probíhají poslední dopoledne před vánočními prázdninami. Tuto tradici pro tentokrát autorčina třída porušila a na přání dětí byli pozváni i rodiče, a to den dříve a ve večerních hodinách, aby se jich mohlo dostavit co nejvíce. Dostavili se, kromě zpoždění jedné maminky, důvodem byla dopravní zácpa, úplně všichni. Předem bylo vše domluveno, program i občerstvení. Rodiče přinesli dle svých možností k ochutnání vánoční cukroví, ve třídě byla připravena káva, děti měly lahvičky s pitím z domova, jeden tatínek dokonce ze svého lesa donesl obrovskou větev jmelí a zavěsil ji ke stropu. Některé rodiny přišly opravdu v plném počtu, tedy i s prarodiči. Sotva se všichni do třídy vešli, ale podařilo se. Tatínkové vynesli lavice na chodbu, zůstaly jen ty, na nichž bylo prostřené občerstvení. Všichni si posedali na koberec, babičky se

usadily na židle a začalo zpívání koled. Nejprve děti zpívaly samy koledy méně známé. Poté všichni notovali s chutí „klasiku“. Mladší sourozenci si i zatančili. Následovaly vánoční zvyky a tradice. Zde autorka k rozprávění využila zkušeností přítomných prarodičů a následovalo i praktické zkoušení – plavení ořechových skořápek se svíčkou, krájení jablka, házení pantoflem, lití olova – zde se jednalo o nepatrný podvod, protože se lil pouze vosk. Nikoho ale nepohoršil. No a konečně i ochutnávka cukroví a popovídání si pěkně v klidu, s voňavou kávou... Atmosféra byla velmi příjemná, takže když nastal čas loučení se závěrečnou koledou, jen při svíčce, nikomu se nechtělo domů a některým dojetím i ukápla slza.

7.11.2 Hodnocení a návrhy na zlepšení

Zde autorku poněkud zaskočil velký počet návštěvníků, ale díky pohotové reakci tatínek se vše vyřešilo (výše uvedené stěhování lavic). Zatím neví, jak příště tuto situaci jinak a případně lépe řešit. Třídy jsou všechny zhruba stejně velké, takže ani změna místnosti by nepomohla. Ale vzhledem k tomu, že byli nakonec všichni spokojeni, asi by v tomto směru nic neměnila. Dobrým dojmem působilo na autorku celé vánoční setkání. Svědčily o tom i reakce rodičů. Autorka se znovu přesvědčila, že investice trochy volného času, možná i „malinko těch nervů“ stojí za ty příjemně prožité společné chvíle. Vidět spokojené usměvavé děti, ale i rodiče, dokonce i prarodiče, to je pro učitele přeci obrovská odměna a motivace pro další práci. Takováto setkání jsou příležitostí pro bližší seznámení se, navázání spolupráce s třetí generací a v neposlední řadě zprostředkováním krásného zážitku dětem i dospělým.

Plnění kritérií a indikátorů týkajících se oblasti rodina a komunita – je naplňováno především druhé kritérium rámce kvality: „Učitel užívá formálních i neformálních komunikačních strategií ke sdílení informací o pokrocích v učení dítěte a dalších informací.“ Konkrétním plněným

indikátorem je indikátor třetí: „Učitel vytváří příležitosti, v nichž se rodiny mohou od sebe učit navzájem a vzájemně se podporovat.“

Taková neformální společná setkání mohou být právě jednou z kostek, kterými učitel s rodiči společně dláždí cestu za společným cílem, kterým je všestranný rozvoj a spokojenost našich dětí. Proč se při té práci na sebe zlobit, mračit, útočit, když je vše možné uskutečnit v klidu a pohodě. Jen nepřestat komunikovat, naslouchat a trávit společně nějaký ten čas, abychom se lépe poznali a mohla tak panovat atmosféra důvěry.

8 Vyhodnocení výzkumu

8.1 Interpretace výsledků ve vztahu k danému cíli a jeho přínosy

Autorka si za cíl empirické části své diplomové práce vytkla ověřit, zda funguje to, že pokud je učitel iniciátorem a nabízí více možností spolupráce s rodinou, tak se spolupráce postupně rozvine. Odpověď zní: ANO. Jak výzkum ukázal, zpočátku mohou být někteří rodiče nesmělí, mají k tomu množství svých osobních důvodů, na které mají samozřejmě právo, což potvrzuje autorce i odborná literatura. Ale pokud iniciátor vytrvá, rodiče se postupně k aktivitám a různým akcím přidávají. Je jasné, že každému nemusí vyhovovat vše, proto je nutné, aby nabídka byla všestranná a aby rodiče byli o ní dostatečně a v předstihu informováni. Tyto informace musí být dostatečně podrobné. Některé rodiče láká posezení u ohně, někdo je „ve svém živlu“, když může představit práci ve své firmě, jiný umí vyjednat výhodné možnosti např. divadelního představení. Což autorce potvrdil její výzkum.

Další nutností je komunikace, což je velmi patrné z jednotlivých částí výzkumu. Pokud má spolupráce mezi rodinou a školou být funkční, je nutno komunikovat. Efektivní a dobrá komunikace dokáže zabránit mnohým zbytečným nedorozuměním, díky ní se mohou případná vzniklá nedorozumění často velice snadno a rychle vysvětlit. A v neposlední řadě dává možnost postupného vytvoření týmu rodičů a třídního učitele, který jde za společným cílem. Při tom může všechny provázet porozumění, spolupráce a příjemná atmosféra. Takové prostředí je obrovským přínosem pro dítě, což ukázala vlastní zkušenost autorky jako učitelky i jako matky. V něm se zcela jistě může mnohem lépe rozvíjet ve svobodného občana demokratické společnosti, který má svůj názor, dovede rozumně argumentovat a názor si obhajovat, zároveň má srdce na správném místě. K vedení své práce tímto směrem je pro autorku velkou inspirací program „Začít spolu“, se svými

demokratickými principy výchovy a vzdělávání, jak o nich stále častěji v současné době mluví naše legislativa i odborné kruhy. Jako velice inspirativní autoevaluační nástroj objevila a začíná využívat standardů pro učitele, blíže specifikovaných v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Aby vše výše uvedené mohlo opravdu fungovat co nejlépe, je nutno si pro vzájemnou komunikaci nastavit určitá pravidla a dodržovat je. Každý má právo na své soukromí a svůj osobní život, jak to ostatně dokládá i naše legislativa.

Autorka tedy ještě jednou odpovídá na otázku, kterou si klade ve stanoveném cíli své diplomové práce: ANO, i když to někdy stojí síly, čas i energii navíc. Autorka si též netroufá posoudit přesnou míru svých vlastních zásluh, štěstí na skvělé rodiče či obyčejnou náhodu. V současné době to u ní ve třídě funguje, svou „ruku k dílu“ nesporně přiložila a stojí to za to.

8.2 Zhodnocení splnění úkolu a jeho přínosy

V empirické části diplomové práce si autorka klade za úkol navrhnout strategie a možnosti spolupráce s rodiči. Vytvořit alternativní nabídku aktivit pro zapojení rodiny tak, aby si rodiče mohli vybrat na základě svých osobních možností. Tuto nabídku se pokouší zreflektovat na základě standardů popsanych v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Na základě utváření nabídky možných společných aktivit s rodiči se autorka přesvědčila, že to není práce krátkodobá, ale je to záležitost celé pedagogické kariéry jednotlivce. Mnohé z aktivit, které zde autorka uvádí, lze dále rozvíjet, obměňovat na základě aktuálních možností dané konkrétní třídy, jejich dětí i rodičů. S každou novou třídou přicházejí další noví jedinci, se kterými je nutné pracovat s ohledem na jejich

individualitu, jak ostatně uvádí i odborná literatura. Přichází i nové, originální nápady dalších a dalších rodičů. Mění se okolí a nabízí další možnosti. Vést si evidenci všech aktivit je pro autorku velice přínosné. Ne vždy je učitel v takové fyzické, ale i psychické kondici, že by mohl nápady tzv. „sypat z rukávu“. Pak je pro něj skvělé, pokud má možnost „sáhnout do šuplíčku a vytáhnout“.

Takováto evidence je též dobrým autoevaluačním nástrojem učitele samotného. Někdy se těžko vzpomíná na vše, co jsme udělali a proč, ale pokud se chce učitel dále posouvat ve své práci, nemůže to dle autorčina názoru dělat bez poučení z hodnocení činností předešlých.

Ideální je, pokud má celá nabídka činností nějaký řád, ucelenou podobu. Dává tak jistě možnost lepšího a plnějšiho využití i orientace v ní. Zde autorka začala využívat standardy, blíže popsané v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“. Ovšem bylo to zatím „pouze“ ke zpětné reflexi. Díky svému výzkumu došla k závěru, že je rozhodně výhodnější, časově méně náročnější a kvalitu výsledku spíše zaručující tyto standardy použít již ve fázi plánování a přípravy. Je tak spíše vyloučeno neopomenutí nějaké oblasti, využívání všech kritérií

Výzkum ukazuje, že všechna kritéria byla plněna téměř rovnoměrně, ale to je pouze první dojem, protože při podrobnějším prostudování výzkumu z pohledu jednotlivých indikátorů tomu tak není.

Při plnění prvního kritéria naplňuje autorka pouze první a třetí indikátor. *První indikátor* s sebou nese v případě tohoto výzkumu, že rodiče jsou zváni do třídy i v průběhu vyučování, jsou vítáni v hodinách. („V sobotu do školy“ - kapitola 7.6 a „Vlastní prezentace dětí“- kapitola 7.5)

Třetí indikátor je plněn ve formě třídních schůzek (kapitola 7.1). Autorka se při nich snaží rodiče zapojovat do rozhodování o věcech souvisejících s životem třídy/školy. Je jimi plánování aktivit, nabídky rodičům – členství v Radě školy, dohody o případné vzájemné spolupráci na vytváření učebního prostředí třídy a školy, či pomoci při organizaci různých aktivit.

Druhé kritérium je ve výzkumu zastoupeno prvním a třetím indikátorem. *První indikátor* autorka plní tím, že rodiče pravidelně informuje o veškerém dění ve třídě i škole (kapitola 7.0 Pravidelná komunikační činnost mezi učitelem a rodičem). Samozřejmostí je pro autorku zachovávat důvěrnost informací týkajících se rodin, čímž je plněn i indikátor čtvrtý. Indikátor první naplňovala i akce blíže popsaná v kapitole 7.4 Seznámení rodičů s možnostmi práce na interaktivní tabuli. Rodiče tak nahlízejí do mnohých možností, které školy využívají k naplňování vzdělávacích cílů.

Třetí indikátor je naplňován v rámci kapitol 7.2 Zasad' si strom splněných přání, 7.6 V sobotu do školy? Hurááá!, 7.9 Loučení před prázdninami, 7.11 Vánoční zastavení s rodiči. Vše to byla neformální setkání. Rodiče mají možnost bližšího vzájemného seznámení se i s učitelem. Je zde možnost vzájemného sdílení zkušeností, starostí, postřehů i radostí, ale i započetí diskuzí. Panuje přátelská a vstřícná atmosféra.

Třetí kritérium je zastoupeno jeho *prvním indikátorem*. Dokazují to kapitoly 7.3 „Školení“ první pomoci, 7.7 Návštěva v domově seniorů, 7.8 Co to tu máme vlastně za „továrnu“?, 7.10 Co se to děje v lese za pilou? Tato část výzkumu ukazuje, že autorce nedělá problém navázat kontakty a vytvářet přátelské vztahy s lidmi a organizacemi, které mohou obohatit vzdělávání dětí. Dětem umožňuje vstoupit s nimi do kontaktu. Ty si pak mohou v praxi vyzkoušet mnohé teoretické poznatky.

Aby se dařilo nabídku aktivit doplňovat rovnoměrně, vidí autorka jako nezbytné využívání právě standardů kvality práce učitele, které jí nedovolí nějakou oblast opomíjet.

Z výzkumu jasně vyplývá, že chybí zastoupení oblasti, kde mohou rodiče spolurozhodovat o vhodných postupech k podpoře učení a rozvoje jejich dětí (1. kritérium, 2. indikátor), učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům a potřebám (2. kritérium, 2. indikátor) i oblast, kdy je učitel nápomocen při orientaci rodičů v získávání potřebných informací, vyhledávání informačních zdrojů a poradenství, za cílem zlepšit kvalitu učení a rozvoj dítěte (3. kritérium, 2. indikátor). Autorka je přesvědčena, že nápravou těchto nedostatků mohou být společné konzultace učitel, rodič, žák. Je zde dostatek času a hlavně prostředí soukromí. Jen je třeba se dostatečně důkladně připravit. Autorka by ráda konzultovala s kolegy, kteří mají v tomto směru zkušenosti a samozřejmostí je i prostudování teoretických materiálů. Inspirace vidí v programu „Začít spolu“ a jeho metodice.

Úkol tedy ve své podstatě splněn byl, ale práce na něm pokračuje stále dál. Jeho přínosem je pro autorku změna pohledu na přípravu a plánování společných aktivit s rodiči do budoucna, tedy s využitím standardů nejen ve fázi hodnocení, ale i nový cíl další pedagogické činnosti: zavést ve své třídě konzultace učitel, rodič, žák, aby dosáhla opravdu rovnoměrného plnění všech kritérií, danými v dokumentu „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“.

Závěr

Autorka již v úvodu své diplomové práce zmínila motiv, který ji vedl k výběru tématu, zabývajícím se spoluprací mezi rodinou a školou na počátku školní docházky. Vlastní negativní zkušenost nastartovala její odhodlání, pracovat s tímto tématem. Ovšem odhodlání samotné, ačkoli je věcí užitečnou, jistě k dobré pedagogické činnosti nestačí. O tom ostatně autorku přesvědčilo i studium odborné literatury pro teoretickou část její práce. Nelze naslouchat pouze svému instinktu, ale je dobré mít teoretický základ. Poučit se z minulosti, využít v odborné literatuře rad odborníků, získávat stále větší přehled o současných trendech a metodách v oboru. V tomto směru autorku velmi inspiruje program „Začít spolu“ a jeho standardy pro učitele. Některé jeho prvky využívala i v minulosti, ale pouze s menším teoretickým základem. Napsání této diplomové práce je vlastně pomyslným odrazovým můstkem, pro její následnou pedagogickou činnost, kde by se chtěla využívání prvků tohoto programu věnovat více. Obzvláště inspirativní je pro ni dokument „Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA“, jehož část věnovaná oblasti spolupráce učitele s rodinou a komunitou autorku provázela celou empirickou částí práce. Dále by jej chtěla užívat i se všemi ostatními oblastmi.

Ve škole, kde autorka působí, se začínají postupně připravovat na realizaci konzultací učitel, rodič, žák. Ona sama je pevně rozhodnuta ve své třídě tyto konzultace zavést. Jistě by bylo dobré pro inspiraci využít právě programu „Začít spolu“ a konzultací s některými kolegy, kteří mají s touto formou setkávání s rodiči zkušenosti. Výzkumná část autorčiny práce ukázala, že je třeba v její další práci posílit právě tu oblast, kde mohou rodiče spolurozhodovat o vhodných postupech k podpoře učení a rozvoje jejich dětí (1. kritérium, 2. indikátor), učitel pravidelně komunikuje s rodinami s cílem poznat rodinné prostředí, a tím lépe porozumět jejich silným stránkám, zájmům a potřebám (2.

kritérium, 2. indikátor) i oblast, kdy je učitel nápomocen při orientaci rodičů v získávání potřebných informací, vyhledávání informačních zdrojů a poradenství, s cílem zlepšit kvalitu učení a rozvoj dítěte (3. kritérium, 2. indikátor). Dle mínění autorky dávají možnost k nápravě výše uvedených nedostatků právě společné konzultace učitel, rodič, žák.

Je ale dobré nezapomínat na zdánlivé maličkosti, kterými mohou být i milý úsměv na tváři učitele, obyčejné naslouchání tomu druhému či přivítání na třídních schůzkách v příjemně připraveném prostředí třídy. A pak ještě nemalá vytrvalost, protože empirická část práce autorku přesvědčila, že se opravdu vyplácí a veškerá časová investice se vrátí v podobě dobrých vztahů s rodiči, bez zbytečných napjatých situací. Taková atmosféra přispívá pozitivně hlavně našim dětem, ulehčuje jim tu dlouhou, někdy i krkolomnou pouť za vzděláváním. Pro ně to všechno děláme a je jistě ku prospěchu věci, pokud se dokáží všichni zainteresovaní v klidu na všem důležitém domluvit.

LITERATURA A INFORMAČNÍ ZDROJE

CÍROVÁ, K. Rodičovské kavárny. *Kritické listy*. 2012. Zima. Str. 9.

ČAPEK, R. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada 2010. ISBN 978-80-247-2742-4.

FEŘTEK, T. Hledáme školy vstřícné k rodičům. *Rodina škola*. 2011. Číslo 7. Str. 22.

FEŘTEK, T. *Rodiče vítáni*. Praha: Yinachi 2011. ISBN 978-80-904735-2-2.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HOLUB, M.; NOVÁ, H.; PTÁČEK, L.; SLADKÁ HYKLOVÁ, J. *Zákon o rodině s komentářem, judikaturou a předpisy souvisícími, aktualizované a přepracované vydání*. Praha: Leges 2011, ISBN 978-80-87212-96-7.

KARGEROVÁ, J., KREJČOVÁ, V., MAŇOUROVÁ, Z. Et al. *Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA*. 1. vyd. Praha: Step by Step Česká republika, o. s., 2011.

KASPER, T.; KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.

KOLLÁRIKOVÁ, Z.; PUPALA, B. *Předškolní a primární pedagogika Předškolná a elementárna pedagogika*. Praha: Portál 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.

KOPŘIVA, P.; NOVÁČKOVÁ, J.; NEVOLOVÁ, D.; KOPŘIVOVÁ, T. *Respektovata být respektován*. Kroměříž: Spirála. 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

KOŠŤÁLOVÁ, H.; MIKOVÁ, Š.; STANG, J. *Školní hodnocení žáků a student.* Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-314-7.

KREISLOVÁ, Z. *Krok za krokem 1. Třídou.* Praha: Grada 2008. ISBN 978-80-247-2038-8.

KREJČOVÁ, V.; KARGEROVÁ, J. *Vzdělávací program Začít spolu.* Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-695-0.

KYRIACOU, CH. *Klíčové dovednosti učitele.* Praha: Portál 1996. ISBN 80-7178-965-8.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí.* Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-325-3.

MATĚJČEK, Z. *Po dobrém, nebo po zlém?* Praha: Portál. 1994. ISBN 80-85282-00-3.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky Úvod do studia oboru.* Praha: Portál 2000. ISBN 80-7178-399-4.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník.* Praha: Portál 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

RABUŠICOVÁ, M.; ŠEĐOVÁ, K.; TRNKOVÁ, K.; ČIHÁČEK, V. *Škola a /versus rodina.* Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

SPIPKOVÁ, V. a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR.* Praha: Portál 2005. ISBN 80-7178-942-9.

ŠKVARKOVÁ, Z. *Rodina škola vo vzájomnej spolupráci.* Univerzita Mateja Bela. Banská Bystrica 2010. ISBN 978-80-557-0024-3.

ŠVARŤÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* Praha: Portál 2007, ISBN 978-80-7367.

TOMKOVÁ, A. *Program Čtením a psaním ke kritickému myšlení v primární škole*. Distanční text. Praha: UK v Praze – Pedagogická fakulta 2007. ISBN 978-80-7290-315-3.

VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

WALTEROVÁ, E. a kol. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido 2004. ISBN 80-7315-083-2.

Elektronické zdroje

- Národní program rozvoje vzdělávání – Bílá kniha: dostupné na: <http://aplikace.msmt.cz/pdf/bilakniha.pdf> [citováno 17. srpna 2012]
- RVP ZV VUP Praha 2010: dostupné na <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV-pomucka-ucitelum.pdf> [citováno 17. srpna 2012]
- Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.: dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7262/ZR.pdf> [citováno 17. srpna 2012]
- Listina základních práv a svobod: dostupné na: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html> [citováno 17. srpna 2012]
- Rodiče vítání, dostupné na: <http://www.rodicevitani.cz/> [citováno 17. února 2013]
- EDUin, dostupné na: <http://www.eduin.cz/> [citováno 17. února 2013]
- Národní zpráva o rodině: dostupné na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf [citováno 17. srpna 2012]
- Listina základních práv Evropské unie (ústřední věstník Evropské unie): dostupné na:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:CS:PDF> [citováno 17. srpna 2012]

PŘÍLOHY:

- Příloha č. 1 *První pomoc*.....1
- Příloha č. 2 *Příklad možnosti rozvoje „kompetence k učení“*.....6
- Příloha č. 3 *Návštěva v domě seniorů (článek)*.....8
- Příloha č. 4 *Fotoalbum*.....9

